

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: pedagogiky a psychologie

Obor: speciální pedagogika pro výchovné pracovníky

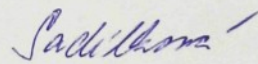
**DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE – PROGRAM
PRO ADOLESCENTY**

**THE HOUSE OF CHILDREN AND THE YOUTH –
THE PROGRAMME FOR ADOLESCENTS**

Autor:

Petra SADÍLKOVÁ (MORCHOVÁ)

Podpis:

Adresa:

Buriánova 928

460 06, Liberec 6

Vedoucí práce: PhDr. Jiřina Pávková

Počet

stran	slov	grafů	tabulek	příloh
63	8996	38	2	9

V Liberci dne: 29. 3. 2002

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 048/535 2515

Fax: 048/535 2332

Katedra: Pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát)

Petra Sadílková

adresa:

Burianova 928, Liberec 6

obor (kombinace):

Speciální pedagogika pro výchovné pracovníky

Název BP:

Dům dětí a mládeže - program pro adolescenty

Název BP v angličtině:

The house of children and youth - the programmes for adolescents

Vedoucí práce:

PhDr. Jiřina Pávková

Konzultant:

Termín odevzdání:

30. března 2002

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne

15. 11. 2001

děkan

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

fakulta pedagogická
Hálkova 6

461 17 LIBEREC

Převzal (kandidát):

Petra Sadílková

Datum:

5. 12. 2001

Podpis:

Sadílková

vedoucí katedry

KPP/SPEJ

630.124a.přil.

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Univerzitní knihovna
Koruněžská 1329, Liberec 1
PSČ 461 17

1240/02.P

1. Charakteristika práce: Propojení teorie výchovy ve volném čase se zjišťováním představ adolescentů o využívání volného času.
2. Cílem diplomové práce je: Hlavním cílem práce je vypracování návrhu projektu volnočasových aktivit adolescentní mládeže v domě dětí a mládeže.
3. Předpokladem jsou teoretické znalosti s pedagogiky volného času, vývojové psychologie, metodologie pedagogiky a příbuzných oborů, aplikace vědomostí do pedagogické praxe v příslušném školském zařízení.
4. Hlavní metody: Rozhovor, dotazník.
5. Doporučená literatura:
Hájek, B.: Vybrané předpisy k činnosti dětí a mládeže.
Praha, IDM 1993.

Hofbauer, B.: Zařízení volného času dětí a mládeže.
Praha, IDM 1992

Pávková, J. a kol.: Pedagogika volného času. Praha, Portál

Skalková, J.: Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu. Praha, SPN 1983.

Spousta, V. a kol.: Metody a formy výchovy ve volném čase.
Brno, MU 1996.

Spousta, V. a kol.: Teoretické základy výchovy ve volném čase.
Brno, MU 1994.

Prohlášení k využívání výsledků bakalářské práce:

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 o právu autorském zejména § 60 (školní dílo).

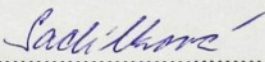
Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že souhlasím s případným užitím mé bakalářské práce.

Jsem si vědoma toho, že: užít své diplomové práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla. Bakalářská práce je majetkem školy, s bakalářskou prací nelze bez svolení školy disponovat.

Autor:

Petra SADÍLKOVÁ (MORCHOVÁ)

Podpis:

.....

vlastnoruční podpis

Datum: 29.3.2002

Adresa:

Buriánova 928

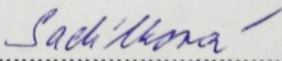
460 06, Liberec 6

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Liberci dne: 29.3.2002.

Petra SADÍLKOVÁ (MORCHOVÁ)

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé upřímné poděkování patří především PhDr. Jirině Pávkové za vstřícný postup, pomoc a odborné vedení při zpracování bakalářské práce. Dík náleží i vedení Domu dětí a mládeže v Liberci za získání informací o organizaci.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku prožívání volného času adolescentů. Charakterizuje teoretická východiska volného času mimo vyučování. Upozorňuje na nedostatečné využívání volnočasových aktivit mladých lidí v Domě dětí a mládeže v Liberci. Cílem práce je zjištění důležitých priorit volného času mládeže. Zdrojem informací byl dotazník, který se předkládal 292 respondentům z různých typů středních škol. Získaný přehled o představách a charakteru volného času mladé generace se stane oporou pro připravovaný projekt mládežnického klubu v DDM v Liberci. Součástí práce je grafické vyhodnocení průzkumu volnočasových aktivit adolescentů.

Annotation

The diploma thesis is focused on problems concerning spending leisure time in the adolescent age group. Theoretical resources of the outside-class leisure time activities are being characterized within this thesis. In addition, it is calling attention to inefficient leisure time activities' exploitation in the House of Children and the Youth (DDM) in Liberec. Aim of this diploma thesis is the finding of important leisure time priorities of the youth. A questionnaire, propounded to 292 respondents from various types of secondary schools, has been used as the statistic data source. The acquired survey about the conception and character of young generation's leisure time is going to be a support for the youth club project being prepared in DDM, Liberec. Graphic representation of the survey's data evaluation (leisure time activities of adolescents) is included.

Seznam použitých zkratk

DDM	-	Dům dětí a mládeže
KHS	-	Krajská hygienická stanice
MŠ ČSR	-	Ministerstvo školství České republiky
SOŠ	-	Střední odborná škola
SPŠSE	-	Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická

OSNOVA

1	ÚVOD	8
2	TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	10
2.1	Volný čas.....	10
2.1.1	Kvalitativní aspekty volného času	11
2.2	Volný čas dětí a mládeže	12
2.2.1	Vývoj aktivit ve volném čase v závislosti na věku	13
2.3	Výchova ve volném čase, v době mimo vyučování	14
2.3.1	Požadavky na realizaci výchovy mimo vyučování.....	15
2.3.2	Přehled školských zařízení a dalších subjektů výchovy mimo vyučování	16
2.3.3	Střediska pro volný čas dětí a mládeže	18
2.3.3.1	Náplň činností	19
2.3.3.2	Pracovníci domu dětí a mládeže.....	19
2.3.3.3	Pedagogická dokumentace	20
2.4	Charakteristika období dospívání	20
2.4.1	Tělesný vývoj adolescentů	21
2.4.2	Duševní vývoj.....	21
2.4.3	Sociální vývoj	22
2.4.4	Osobnost adolescenta	22
2.4.5	Problematika volnočasových aktivit adolescentů.....	23
3	PRŮZKUM VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT ADOLESCENTŮ V LIBERCI.....	24
3.1	Údaje o DDM v Liberci	24
3.2	Cíl průzkumu	25
3.3	Hypotézy	26
3.4	Použitá metoda průzkumu.....	28
3.4.1	Definování metody.....	28
3.4.2	Specifikace formy dotazníku	29
3.4.3	Vyhodnocení dotazníku.....	29
3.5	Charakteristika zkoumaného vzorku	30
3.6	Organizace průzkumu	31
3.7	Vyhodnocení výsledků průzkumu	32
3.7.1	Vyhodnocení výsledků pro všechny respondenty	32
3.7.2	Vyhodnocení výsledků pro respondenty gymnázií.....	43
3.7.3	Vyhodnocení výsledků pro respondenty středních škol.....	47
3.7.4	Vyhodnocení výsledků pro respondenty středních odborných učilišť.....	51
3.7.5	Interpretace výsledků průzkumu.....	55
3.8	Závěry průzkumu.....	60
4	ZÁVĚR	61
5	LITERATURA	62
6	PŘÍLOHY	63

1 ÚVOD

V žádném jiném životním období není jedinec schopen zajímat se o tak široké spektrum zájmových aktivit jako v období dětství a dospívání. Aktivní prožití volného času v mládí je určitým odrazem pro vyplňování volného času v dalších životních vývojových fázích každého z nás. Jestliže společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, vrátí se jí to v tom, že negativních sociálních rysů u mladé generace bude co nejméně.

Téma bakalářské práce vzniklo z reakce na rozsáhlé společensky nežádoucí činnosti mezi dospívající mládeží ve volném čase. Určitě je alarmující nejen nedostatečná registrace mladých lidí ve střediscích volného času, ale hlavně bezmyšlenkovité trávení volného času adolescentů v centrech měst, nelegální konzumace alkoholu a drog.

Bakalářská práce je zaměřena na volnočasové aktivity mladých lidí v Domě dětí a mládeže v Liberci, kde pracuji třetí rok jako externí pedagogický pracovník a místopředseda rady DDM. Průběžně se setkávám s velmi malým zájmem adolescentů o aktivity nabízené Domem dětí a mládeže v Liberci. Vedení Domu dětí a mládeže se snaží tuto situaci řešit vytvořením projektu mládežnického klubu v Liberci, jehož cílem je vybudovat příjemné a bezpečné prostředí pro trávení volného času mladých lidí. Přehled o představách a charakteru volného času mladé generace získaný průzkumem v bakalářské práci, se stane oporou pro připravovaný projekt již zmíněného mládežnického klubu.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. První část charakterizuje teoretická východiska problematiky volného času mládeže. Vymezuje základní pojmy volný čas a výchova ve volném čase v době mimo vyučování. Charakterizuje činnost domu dětí a mládeže. Poukazuje na věkové zvláštnosti adolescentů. Druhá část analyzuje problematiku volného času adolescentů. Poskytuje údaje o Domu dětí a mládeže v Liberci, kde jsou zachyceny skutečné hodnoty účasti adolescentů na aktivitách pořádaných DDM. Součástí charakteristiky jsou i výsledky ankety, které jsou použité jako podklad pro následující průzkum, který je hlavním úkolem bakalářské práce. Pro průzkum je použita dotazníková metoda. Průzkum byl uskutečněn na 4 středních školách, 2 středních učilištích a 2 gymnáziích v Liberci.

Cílem práce je analýza problematiky volnočasových aktivit adolescentů. Zjištění důležitých priorit volného času mládeže, které by se měly stát oporou pro vytvoření kvalitního prostředí mládežnického klubu, kam by se mladí lidé rádi vraceli a rozvíjeli zde

svůj talent, zájmy i potřeby. Úkolem je zjištění charakteru volnočasových aktivit mladé generace a dokázat tak mladým lidem zájem o jejich priority. Z výsledků, které vyplynou z průzkumu, se chystáme sestavit pozitivní program s náplní poskytující příležitosti pro osobní rozvoj a podporu zdravého životního stylu mladého člověka.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 Volný čas

„Volný čas představuje rozsáhlou sféru, kterou neovlivňují pouze vlastní pravidla, zákony a normy.“ Naopak respektuje ostatní prvky společenského systému a moderní civilizace. Mezi podstatné faktory, které ovlivňují pozici člověka z pohledu sociálního a životního prostředí, je oblast stále silnějšího postavení práce a specializace. Nekonečný posun hranice zátěže ekologického systému. Rozpor v hodnotách býtí a mítí a v neposlední řadě i tendence k rostoucímu centralismu ve státní politice.[1, s.12-15]

Odborná literatura zabývající se problematikou a vymezováním pojmů volný čas se opírá o různé významy definice pojmu. Jedna z nich uvádí: „Jedná se o časový prostor, který člověku umožňuje, ...'svobodnou volbu činností, kdy si člověk vybírá činnost nezávisle na společenských povinnostech, vykonává ji tedy dobrovolně a tato činnost mu poskytuje uspokojení a příjemné zážitky“.[1, s.17] Pávková volný čas formuluje podobně jako „...dobu, kdy si své činnosti vybíráme svobodně, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“[2, s.17]

Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné společensky prospěšné činnosti i časové ztráty s těmito aktivitami spojené. S pojmem volný čas jsou spojeny aspekty časové a obsahové. Mezi časové jsou začleněny prvky volný čas a pracovní nebo studijní doba. Mezi obsahové patří volný čas a svoboda, volnost v jednání. V současné době Vážanský uvádí dva hlavní směry terminu volný čas.

negativní pojem - zbývající doba celkového denního režimu po studijně nebo pracovně podmíněném čase, úkolech v domácnosti a po uspokojení základních fyziologických potřeb.

pozitivní pojem - volný čas je charakterizován jako disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu.

2.1.1 Kvalitativní aspekty volného času

Kvalita činností volného času závisí nejen na časových, ale i prožitkových činitelích. Mezi ně patří:

Volnočasové potřeby

„H.W.Opaschowski předložil podrobnější přehled osmi stěžejních potřeb, sebraných a analyzovaných z moderního výzkumu volného času, dovolené a zdraví, kterým vystihl aktuální požadavky společnosti.“[1, s.30]

Potřeba zotavení, osvěžení, zdraví a dobrého pocitu	REKREACE	Shromažďování sil, zbavení se zátěží všedního dne a psychické uvolnění.
Potřeba vyrovnaní, rozptýlení a potěšení	KOMPENZACE	Vědomé užívání života, uvolnění se od sledovaných cílů a účelů.
Potřeba poznání a dalšího učení	EDUKACE	Úsilí poznat a užívat nové, touha po zážitku. Potřeba zachování a potvrzení sebe sama.
Potřeba klidu, pohody, rozjímání a sebevědomí	KONTEMPLACE	Mít a umět získat čas pro sebe samého, uvědomění si sebe sama, pocit vlastní individuality a nalezení identity.
Potřeba sdělení, kontaktu a družnosti	KOMUNIKACE	Touha nebýt sám, přání rozmanitých sociálních vztahů.
Potřeba společnosti, kolektivního vztahu	INTEGRACE	Sociální učení se skupinou a ve skupině. Pociť spojení sebe sama s ostatními a vzájemné působení.
Potřeba angažovanosti a sociálního sebepojetí	PARTICIPACE	Podíl na úsilí o společné cíle a realizaci společných záměrů, spoluodpovědnost a připravenost ke kooperaci.
Potřeba kreativního rozvoje a produktivního uplatnění	ENKULTURACE	Potřeba nezávislého růstu osobních schopností a nadání. Přání vlastního tvůrčího uplatnění.

Tabulka č. 1

Intenzita využívání volného času

Indikátorem intenzity volnočasové činnosti je časové rozpětí. Výsledkem je absence kontroly okruhu zkoumání.

Postoje k volnému času

V oblasti hledání vztahu jedince k optimálnímu chápání volného času lze spatřit značné rezervy.

Motivace volného času

Volnočasové motivace závisí na oblasti života, sociálních skupinách, vzdělání a mnoha jiných faktorech. Motivace volného času jsou značně situačně závislé a označují pochody, které usměřují chování k určitému cíli.

Prožívání volného času

Tento ukazatel je nejméně prozkoumán. Spokojenost se považuje za kvalitu prožitku, jeví se jako globální aspekt prožívání. Velmi zajímavý a přínosný je pohled na poměr prožívání volného času k okolnostem života podle A. Graserové. Jedná se o vazbu mezi plným prožitkem a volným časem, která je ovlivňována několika faktory (viz příloha č.7).[1, s.31-36]

2.2 Volný čas dětí a mládeže

Zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Podmínkou však bývá, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé a účast na nich dobrovolná. „Kultura mladých je pro většinu dospělých tajemný svět. Zkoumání kultury mládeže je důležité, protože porozumět mladým lidem znamená prozkoumat kulturu, která je ovlivňuje.“ Termín kultura mladých není žádnou novinkou poslední doby. Je popisována už od padesátých let tohoto století. Většina z nás v té či oné subkultuře vyrůstala. [3, s.75] Každému dospělému bylo jednou šestnáct. Potíž je v tom, že jsme zapomněli, jaké to tenkrát bylo. Mládež se za posledních deset nebo dvacet let tolik nezměnila, abychom ji nemohli porozumět.

Ve sféře volného času se rozhoduje o rozvoji talentu mladého jedince a naplnění jeho potřeb i zájmů a na druhé straně se tlumí tendence k negativnímu sociálnímu zrání. „I když primitivní ekonomický kalkul vidí volný čas dětí a mládeže jako zbytkovou oblast, hlubší ekonomický pohled, který počítá s efektivitou a produktivitou potenciálu mladé generace získaného volnočasovými aktivitami a s prostředky ušetřenými na následné kriminalitě a narkomanii mládeže, uznává ekonomický význam kvalitního trávení volného času mladé generace.“ Společnost si uvědomuje funkci volného času pro svůj rozvoj a vytvářením podmínek usiluje o optimální naplňování této společenské funkce volného času.[4, s.131]

Do volného času dětí a mládeže nepatří čas věnovaný vyučování a činnosti s ním související, základní péče o sebe sama, povinnosti související s provozem výchovného zařízení a další časové ztráty.

2.2.1 Vývoj aktivit ve volném čase v závislosti na věku

Volnočasové aktivity se v jednotlivých věkových skupinách liší. Činnosti ve volném čase jsou odrazem dosažené úrovně sociálního, mentálního a psychického zrání. Sociální zrání, posuny v hodnotové orientaci, nové zájmy objevující se u jedinců a skupin se postupně vyrovnávají s reálnými aktivitami.

S proměnami sociálního pole mladého člověka se mění i objektivní podmínky pro realizaci určitých zájmů v aktivitách. Možnost pokračovat v dosavadních činnostech zanikají a objevují se podmínky pro nové činnosti. To souvisí s odchodem ze základní školy a vstupem na střední školu.[4, s.138]

Změny společnosti po roce 1989 se prolínají i do sféry volného času mládeže. Skutečnost dokazují výsledky výzkumů obsahu volného času mládeže z let 1982, 1984, 1992 a 1996, které byly zaměřeny na věkovou skupinu 15-18 let. (viz příloha č.1) Z výzkumu vyplývá pokles některých aktivit. Jedná se zejména o aktivity z oblasti kultury, ale i sportovních činností. Důvodem mohou být stále se zvyšující hranice ekonomické únosnosti. Mládež, která je finančně závislá na rodičích, ne vždy nachází dostatek prostředků pro volnočasové aktivity.

Souhlasím s vyjádřením Saka, který uvádí: „Trendem pro značnou část současné mládeže je, aby byla bavena bez vynaložení námahy.“[4, s.142-143] Mezi další příčiny poklesu zájmů je orientace na jiný způsob trávení volného času, především se jedná o konzumaci drog, která již dosáhla masových rozměrů. I když dochází k úbytku některých aktivit volného času, přichází určitá kompenzace aktivitami novými. Můžeme říci, že se převážně jedná o činnosti spojené s osobními počítači a aktivity nazvané jako povídání si s přáteli.[4, s.143]

Zaměření ve volném čase představuje určité těžiště životního stylu. Podle podílu mládeže a frekvence, které přísluší aktivitám dané orientace je sestaveno pořadí volnočasového zaměření mládeže, jak je uvádí Sak:

introvertně konzumní

Orientace vyjadřující největší pasivnost ve volném čase. Jde o nejméně náročné činnosti, kterým se jedinec může věnovat bez partnera, bez skupiny, aniž by využíval vlastní kreativitu či schopnosti.

extrovertní

Je zde silně zastoupena sociabilní motivace. Setkání s vrstevníky je stejně významné, či významnější než vlastní činnost. Význam uspokojení sociabilních

potřeb se prokázal i při výzkumu klubů mládeže. Mladí lidé považují možnost setkat se a komunikovat s vrstevníky pro svůj život za velice významné.

sportovní

Sportovní orientace je nejvíce zastoupena ve věkové skupině 17-18 let.

manuální

Manuální orientace je typická především pro mládež z vesnických sídel.

kulturní

Z hlediska volného času neukazuje výraznější závislost na věku, ale je spojena s celkovým kulturním zázemím mladého člověka.[4, s.149-152]

2.3 Výchova ve volném čase, v době mimo vyučování

Na výchově dětí a mládeže v době mimo vyučování se podílí rodina, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování a další subjekty či společenské vlivy. Bakalářská práce se zaměřuje na zkoumání volného času, který mládež tráví v zařízeních pro výchovu mimo vyučování.

Charakteristickým prvkem výchovy mimo vyučování je:

- probíhá mimo povinné vyučování
- probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny
- je institucionálně zajištěná
- uskutečňuje se převážně ve volném čas

Oblast výchovy mimo vyučování prochází v současné době mnoha změnami. Klade se důraz na:

- využití odbornosti a zájmů pedagogů při organizaci zájmové činnosti
- respektování práv dítěte, zejména při využívání volného času
- propojení zájmových činností s vyučováním, využití jejich výsledků pro zkvalitnění výuky
- zachovávání principu dobrovolnosti individualizaci výchovného působení, práci s malými sociálními skupinami
- vytváření heterogenních skupin dětí a mládeže
- využívání specializace vychovatelů pro vedení zájmových činností
- prostupnost jednotlivých typů výchovných zařízení, jejich spolupráci
- vytváření nových typů zařízení a institucí pro volný čas podle regionálních podmínek a potřeb obyvatelstva
- zapojování rodičů a ostatních dospělých do činnosti pro děti a mládež

- využívání zájmových činností pro přípravu na budoucí povolání a uplatnění na trhu práce
- integrace jedinců s handicapem do běžné populace
- vytváření podmínek pro rozvoj spontaneity, aktivity a tvořivosti dětí a mládeže[2, s.41]

Veškeré tyto modernizační tendence kladou velké nároky na pedagogy volného času. Na jeho osobnostní i psychické vlastnosti, které jsou specifikovány v přílohách č.2 a č.3.

2.3.1 Požadavky na realizaci výchovy mimo vyučování

Předpokladem pro kvalitní práci ve výchově mimo vyučování je dodržování specifických požadavků. Pedagogické požadavky výchovy mimo vyučování jsou odvozeny od obecných pedagogických zásad, od nichž jsou dále odvíjeny další požadavky.

Požadavek pedagogického ovlivňování volného času

Citlivé pedagogické vedení lze chápat jako nutnost pro účelné sestavení volného času dětí a mládeže. Střediska volného času však jen nenaplní volný čas dětí a mládeže, ale také vychovává k volnému času, k umění účelně s ním nakládat a využívat jej.

Požadavek dobrovolnosti

Pro práci s mládeží je obzvláště podstatný. Volný čas můžeme chápat jako oblast svobodné volby jedince, která znamená dobrovolnou účast na činnostech. Předpokladem dosažené dobrovolnosti je znalost a respektování potřeb a přání mládeže a schopnost účinné motivace.

Požadavek aktivity

Požadavek předpokládá vedení mládeže k aktivnímu podílu ve všech fázích činnosti, tedy na plánování, přípravě, realizaci i hodnocení. Podmínkou je podporování iniciativy, nápaditosti, kreativity a samostatnosti.

Požadavek seberealizace

Předpokladem je vytvoření takové struktury činnosti, aby každý jednotlivec mohl uplatnit své specifické vlohy a schopnosti. Stát se v některé oblasti lidských činností

úspěšný. Prožitek úspěchu je významný pro zdravý duševní vývoj člověka, zvláště mladého.

Požadavek odpočinkového a rekreačního zaměření

Upřednostňují se takové činnosti, které přispívají k odstraňování únavy, regeneraci duševní a fyzické síly a vhodným způsobem kompenzují činnosti při studiu.

Požadavek zajímavosti

Obsahuje požadavek pestrosti a přitažlivosti, který se týká náplně, metod i forem práce. Předpokládá respekt k individuálním zájmům a potřebám mládeže.[5]

Požadavek citlivosti

Při pedagogickém vedení neovlivňujeme jen rozumovou složku, ale působíme i na emocionalitu dítěte. Činnost má tedy vytvářet převážně kladné emocionální prožitky.

Požadavek orientace na sociální kontakt

Interakce s vrstevníky, ale i ostatními lidmi má být klíčovým prvkem pro trávení volného času.[2, s.49]

Aby vše fungovalo dle doporučených pravidel, je důležitá zpětná vazba. Ta předpokládá schopnost se zamyslet nad výsledky činností, časovou hospodárností a efektivitou využívání zdrojů pro aktivity ve výchově mimo vyučování.

2.3.2 Přehled školských zařízení a dalších subjektů výchovy mimo vyučování

Výchovou mimo vyučování se zabývají různé typy organizací a zařízení. Jejich cíle a náplň vycházejí z jejich zaměření.

Školní družiny

Zabezpečují výchovu mimo vyučování pro děti prvního stupně základní školy. Mají funkci zdravotní a výchovnou, ale i sociální. Vzhledem k věkovým zvláštnostem dětí mladšího školního věku, se výchovná činnost orientuje na co nejpestřejší strukturu zájmových činností a uspokojení hlavně v oblasti pohybu.

Školní kluby

Práce ve školních klubech je zaměřena na věkovou skupinu starších školních dětí. Přípravované aktivity respektují charakter této věkové skupiny. Zájmové činnosti vedou k samostatnosti dětí a k vyhraněnosti specializované činnosti. Kluby pracují na principu dobrovolnosti. Vzhledem nedostatečným finančním prostředkům na základních školách se kluby ruší. Tím dochází ke snižování možného působení na volný čas pubescentů, což je z výchovného hlediska velmi důležité. „Výchovné chyby a nedostatky z tohoto období se pak projevují negativně u některých sociálních skupin mládeže starší věkové kategorie.“

Domovy mládeže

Zabezpečují výchovnou péči společně s ubytováním a stravováním pro studenty středních škol, kteří z důvodu vzdáleného bydliště od zvolené školy nemohou dojíždět. Významným úkolem je dbát o hodnotné využívání volného času, které by mělo respektovat pocit dobrovolnosti.

Střediska pro volný čas dětí a mládeže, zahrnují domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Podrobněji v kapitole 2.3.3.

Dětské domovy

Jedná se o zařízení ústavní výchovy. Společně se specifickými úkoly má dbát i o hodnotné využívání volného času. V zařízení jsou umisťovány děti ve věku od 3 do 18 let, o které se rodina z různých důvodů nedokáže nebo nechce postarat. Snahou pedagogů působících v těchto zařízeních je, aby děti prožívaly volný čas stejným způsobem jako děti v běžných rodinách.

Speciální výchovná zařízení

Ke speciálním výchovným zařízením patří dětské výchovné ústavy a výchovné ústavy pro mládež. Tato výchovná zařízení jsou určena pro děti a mládež, kterým byla ústavní nebo ochranná výchova z důvodu závažnějších poruch chování doporučena. Volnočasové aktivity probíhají ve většině případů přímo ve výchovných zařízeních. Trávení volného času mimo ústav závisí na socializaci a resocializaci svěřence.

Zvláštní školy internátní

Poskytují celotýdenní pobyt a výuku dětem s postižením. Péče je zajišťována na stejné úrovni jako u dětských domovů.

Diagnostické ústavy

Jedná se o dětské diagnostické ústavy a diagnostické ústavy pro mládež. Jejich pracovní náplní je komplexní vyšetření dítěte a jeho vhodného umístění do dalšího typu zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Další subjekty pracující s dětmi a mládeží mimo vyučování:

Sdružení dětí a mládeže, Junák, Pionýr, Česká tábornická unie, sportovní kluby, organizace církví a náboženských společností, základní umělecké školy a jazykové školy.[2, s.117-153]

2.3.3 Střediska pro volný čas dětí a mládeže

Střediska pro volný čas dětí a mládeže mohou být zřízena jako domy dětí a mládeže s širokou zájmovou působností, nebo jako stanice zájmové činnosti, které se specializují na konkrétní zájmovou oblast. DDM jsou zřizovány jako jedna z možných forem středisek pro volný čas dětí a mládeže ze zákona č.76/1978 sb., o školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Zřizovateli mohou být školský úřad, obce, církev, soukromý nebo jiný subjekt. V současné době se pohybuje počet těchto zařízení v České republice okolo tří set a je v nich zaregistrováno asi dvě stě tisíc dětí a mládeže.[5]

Jejich posláním je naplňovat rekreační a výchovně vzdělávací funkci širokou škálou zájmových činností. Mají významný podíl na formování osobnosti mladého člověka, na podpoře rozvíjení jeho přirozených zájmů, potřeb a talentu.

Nabídka činností ve střediscích volného času je určena nejen dětem a mládeži školního věku, ale i dětem předškolním a jejich rodičům a dalším zájemcům.

2.3.3.1 Náplň činností

Náplň činnosti se řídí vyhláškou MŠMT ČR z roku 1992 č.432/1992 Sb., o střediscích pro volný čas dětí a mládeže.(viz příloha č.4) „Činnost v těchto zařízeních je podstatnou součástí primární prevence negativních jevů, které současnou mladou generaci v nemalé míře ohrožují.“[2, s.128]

Souhrn činností

1. Pravidelná zájmová činnost: je organizována v zájmových útvarech jakými zpravidla jsou kroužek, klub, kurz, soubor a oddíl.
2. Zájmová činnost příležitostná: zahrnuje nabídku organizovaných příležitostných akcí výchovně-vzdělávacího nebo rekreačního charakteru. Nejedná se o činnost průběžnou. Do této aktivity jsou zahrnuty soutěže, přehlídky, výlety, zájezdy.
3. Nabídka spontánních aktivit: je to průběžná nabídka činností, které jsou pedagogicky a organizačně ovlivňovány pedagogy nepřímo. Spontánní činnosti nemají určený přesný začátek ani konec. Jsou tvořeny alternativně podle momentálního zájmu účastníků. Jsou přístupné všem zájemcům. Do této nabídky spontánních aktivit například patří dětské hemy, hřiště, čítárny, poradenská střediska.
4. Práce s talentovanou mládeží: jedná se o činnost, kterou lze chápat jako individuální práce s talentovanou mládeží.
5. Prázdninová táborová činnost: je to činnost organizovaná, která probíhá v době dlouhodobého volna. O letních, jarních či vánočních prázdninách. Pravidla pro táborovou činnost je uvedena ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví ČR č.85/1990 Sb., o zotavovacích a jiných podobných akcích pro děti a dorost, ve znění pozdějších předpisů.
6. Odborná pomoc: jedná se o odbornou pomoc ostatním subjektům pečujícím o volný čas dětí a mládeže.[2, s.128-130]

2.3.3.2 Pracovníci domu dětí a mládeže

Pedagogičtí pracovníci DDM jsou zařazeni do kategorie vychovatel. Obsah a míru jejich přímé výchovné povinnosti stanoví ředitel. Pracovníci DDM se řídí pracovním řádem pro pedagogické pracovníky. Mimo interních pracovníků se na činnosti DDM podílí i externí pracovníci, kteří jsou ve smluvním vztahu k DDM v podobě dohod o provedení práce nebo dohodě o pracovní činnosti.

Mezi předpokládané pedagogické dovednosti pro pracovníka střediska volného času patří „...schopnost připravit a zorganizovat nabídku aktivit pro volný čas, znalost pedagogických zásad a metodiky vedení zájmových činností a schopnost jejich tvořivé aplikace. Jejich práce rovněž vyžaduje určité ekonomické znalosti a dovednosti připravit ekonomickou rozvahu pedagogických záměrů.“[2 s.132]

2.3.3.3 Pedagogická dokumentace

Pro činnost DDM je nezbytná tato pedagogická dokumentace:

- a) Roční plán činnosti: sestavuje ho z podkladů pracovníků ředitel a projednává se zřizovatelem DDM pro příslušný školní rok. Plán zpravidla obsahuje zaměření činnosti, seznam zájmových útvarů, hlavní příležitostné akce, zabezpečované soutěže, nabídku průběžných spontánních aktivit a prázdninových táborů. Plánované aktivity je nutné mít ekonomicky podložené. Součástí plánu je rozvrh pravidelné zájmové činnosti.
- b) Deníky zájmových útvarů: s vyplněným plánem činnosti, ve kterých ředitel svým podpisem stvrzuje, že souhlasí s počtem členů v zájmovém útvaru a s plánem činnosti.
- c) Přihlášky členů: k zájmové činnosti pravidelné s podpisem zákonných zástupců u účastníků mladších 18 let.
- d) Provozní řád: vydává ředitel. Řád je celoročně vyvěšen na viditelném a přístupném místě a účastníci s ním musí být prokazatelně seznámeni. Členové zájmových útvarů s ním jsou seznamováni na první schůzce a seznámení je zapsáno do deníku zájmového útvaru.
- e) Organizační řád
- f) Jednací protokol
- g) Záписy z pedagogických a provozních porad
- h) Personální dokumentace
- i) Dokumentace prázdninových táborů
- j) Kniha úrazů

Skartace jednotlivých dokumentů se řídí instrukcí MŠ ČSR ze dne 13.6.1986 čj. 18 200/86-49, kterou se vydává skartační řád pro školy a školská zařízení.[2, s.132-133]

2.4 Charakteristika období dospívání

Jedním z prvků, který ovlivňuje duševní vývoj člověka, je prostředí, ve kterém se jedinec nachází. Patří sem vlivy výchovy, které na něho přímo i nepřímo působí. Vývoj se týká vždy celé osobnosti jedince, jeho stránky duševní, tělesné i sociální. Období dospívání je široký životní úsek mezi dětstvím a dospělostí, který je rozdělován do dvou důležitých fází. První fáze je nazývána jako pubescence, dále se větví na prepubertu a vlastní pubertu. Jedná se o období ve věku 11-15 let. Do druhé fáze nazývané jako adolescence, patří mládež ve věku 15 - 20 let.[6, s.88] Jelikož bakalářská práce se zaměřuje na oblasti adolescence, budu se této věkové kategorii věnovat podrobněji.

Období adolescence je posledním vývojovým obdobím na cestě k dospělosti. V této etapě života se téměř ukončí tělesný i duševní vývoj. Mladý člověk na konci období začíná samostatně řešit své životní problémy. V této době dosahuje plnoletosti, která je chápána jako mezník právní zodpovědnosti. Adolescence je obdobím, v němž jedinec

pokračuje ve vytváření své identity, jehož základní impuls byl již lokalizován do puberty.[7, s.295]

2.4.1 Tělesný vývoj adolescentů

V této věkové fázi nedochází již k převratným změnám v oblasti tělesného vývoje, ale naopak dochází ke zklidnění a zpomalení růstu. Dochází k vyhraňování typu postavy. „Tělové schéma je posuzováno prostřednictvím jeho sociálního významu, to znamená tak, jak je hodnoceno ostatními lidmi. Tělové schéma může být dokonce i nejdůležitější součástí vlastní identity.“[7, s.299] Pohlavní zralost je již úplná, pohybová koordinace je na vysoké úrovni a činnost orgánů je dokonalá.

2.4.2 Duševní vývoj

Styl myšlení se v tomto věku zásadně nemění, dochází však k lepšímu používání formálních operací. Paměť adolescentů je logická, přesná a trvalá. Rozvoj inteligence dosahuje svého maxima v oblasti pružnosti myšlení. Flexibilita a schopnost používat nové způsoby řešení je typická právě pro adolescenty. Řešení bývají rychlá, jednoznačná a vedou vždy k jistotě. Mohou být nová, jiná, a vzhledem k nedostatečným zkušenostem i chybná, protože adolescenti odmítají zkušenosti jiných.

Adolescent má velkou možnost seberealizace, která se odvíjí od jeho schopností a fantazie. Jeho plány bývají mnohdy ještě naivní, ale ve srovnání s pubertou již realističtější. Řeč je živá, barvitá, tvořivá, i humorná. V adolescentním věku se projevuje tendence k akcentování prožitků i vnějších projevů chování. Tato tendence je dána jednak značnou energetickou rezervou, ale i dynamikou změn, typických právě pro tuto fázi. Mnohé zkušenosti a prožitky jsou nové nebo nově zpracovány a vzhledem k tomu působí subjektivně intenzivněji než opakované situace, které svojí stereotypii zdaleka tak silně nestimulují.

- 1) Adolescenti preferují intenzivní prožitky. Mají rádi hlučnou hudbu, rychlou jízdu, slézání vysokých vrcholů a potápění do velkých hloubek. Cílem je dosáhnout nějakého maxima.
- 2) Adolescenti usilují o absolutní řešení. Například v citovém vztahu i v morálním hodnocení akceptují jen to, o čem předpokládají, že by mohlo mít absolutní platnost a je to tudíž hodnotné a jisté.
- 3) Adolescenti mají potřebu neodkladného uspokojení. Ta se obecně projevuje tendencí zkrátit dobu nezbytnou k dosažení nějakého cíle. Adolescenti považují odklad za značnou zátěž. Výsledkem jsou takové aktivity jako rychlé známosti, překotný sňatek, ukradené auto apod.[7, s.295-296]

2.4.3 Sociální vývoj

V období adolescence je velmi důležitá otázka sociálních vztahů. Protože vztah, který si mladý člověk vytvoří k lidem v této době, dominuje pak obvykle jako ustálená psychická vlastnost v celém jeho dalším životě. Dospívající navozuje nové vztahy k vrstevníkům. Prvotní vztahy jsou ve skupině stejného pohlaví, potom následuje vztah k nejlepšímu příteli, později i k vrstevníkům opačného pohlaví. Druhým vývojovým úkolem v dané vývojové etapě je emancipace od příliš úzké závislosti na rodině. Protože rodina vytváří silné pouto v podobě citové jistoty, uvolnit se z takového hnízda není pro nikoho jednoduché. Každý proto hledá jinou možnost, jak se od rodiny odpoutat. Někdy postupným a klidným způsobem, jindy určitým vzdorem. Posledním vývojovým úkolem je hledání vlastní identity ve společnosti.[6, s.92]

„Významnou úlohu v poměru adolescenta k dospělým hraje jeho zvýšené sebevědomí, které je projevem jeho úsilí o osobní samostatnost zejména tam, kde se má rozhodovat o věcech týkajících se jeho života.“[8]

2.4.4 Osobnost adolescenta

S růstem poznání a mravního uvědomění se prohlubují citové vlastnosti. Nastává silnější sepětí s jeho zájmy, s tvořením světového názoru a s přípravou na budoucí povolání. Ve formování charakteru se často ustalují rysy, které většinou již zůstanou pro člověka typické po celý jeho život. Pro formování charakteru v adolescenci je důležitým momentem to, že se neutváří jen vlivem výchovných zásahů zvnějšku, ale výrazně se na něm uplatňuje vliv sebevýchovy.[9]

Identita adolescenta je poznamenána blížící se dospělostí. Privilegia jsou v nepoměru s povinnostmi, což se mnohdy neprojeví příliš pozitivně. Velmi často přijímají pouze svobodu, ale o zodpovědnost nestojí. „Adolescentní egocentrismus vede k ignoraci všeho, co by vadilo v užívání svobod nové role. Dospívajícím se zdá, že jakékoliv omezování je nesmysl a že je třeba všechno zkusit a všeho si užít.“[7, s.311]

Někteří adolescenti však nemají zájem se stát dospělými hned se všemi povinnostmi a omezením, které přináší. Snaží se tuto dobu oddálit. Jak uvádí Vágnerová „...dostává se takový mladý člověk do mezifáze adolescentního moratoria. To se může projevit odkladem volby definitivní varianty, zmatením v sobě samém, které vede k různým obránám, a nebo volbou negativní identity.“

Přirozeným vývojovým prvkem v tomto období je touha po originalitě a samostatnosti. Mladý člověk však může v této době lehce podlehnout negativním vlivům svého okolí.[8]

2.4.5 Problematika volnočasových aktivit adolescentů

„Někdy vzniká dojem, jako by všichni mladí lidé v současné době využívali volného času téměř stejným způsobem. Ve skutečnosti jsou značné skupinové i individuální rozdíly.“[11, s.291] Náplň volného času adolescenta poukazuje na aktuální tendence v jeho osobnosti. Vyjadřuje jeho zájmovou a hodnotovou orientaci. Výchova přechází do sebevýchovy, s čehož plynou i aktivity mládeže. „Jestliže v mladším období je zdůrazňována přímá odpovědnost kompetentních dospělých za organizaci a náplň volného času žáka, potom v období pubescence a adolescence se situace mění. Ti již jakoukoliv organizaci a řízení svého volného času považují za manipulaci se svojí osobností.“[12, s.32] Z této skutečnosti plyne, že péče dospělých o volný čas adolescentů musí být velmi ohleduplná.

Požadavky na domácí přípravu z různých typů škol, dojíždění nebo ubytování na internátě, značně ovlivňuje volný čas adolescentů. Mezi mládeží se tak vytvářejí velké rozdíly v oblasti rozsahu volného času.

Využití volného času mládeže dle společenských norem však přináší i specifické problémy, mezi něž jak uvádí Čáp [11] patří:

- 1) rozpor mezi značnou jednostranností proti povrchním a nestálým zájmovým činnostem
- 2) nezájem mladých lidí o hodnotnější a trvalejší zájmové činnosti
- 3) rozpor mezi aktivním a pasivním způsobem využívání volného času
- 4) poměr mezi přáním mladého člověka věnovat se určité zájmové činnosti a mezi její skutečnou realizací. Nesplněná přání jsou kompenzována jinou méně zajímavou činností, což vede k určité pasivitě a malé hodnotě z hlediska rozvoje osobnosti
- 5) prostředky, formy a metody, kterými se společnost snaží podporovat hodnotné zájmové činnosti mládeže, problematika mimoškolní výchovy, klubů a oddílů

3 PRŮZKUM VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT ADOLESCENTŮ V LIBERCI

3.1 Údaje o DDM v Liberci

Dům dětí a mládeže Větrník v Liberci je zařízení, které poskytuje aktivity ve volném čase pro děti a mládež, jejich rodiče a další zájemce. Probíhá zde pravidelná i příležitostná zájmová činnost. Pravidelná činnost se uskutečňuje v zájmových útvarech jako kroužek, klub, soubor a oddíl. V DDM jsou zájmové obory ekologické, estetické, společenské, technické a turisticko tělovýchovné. Do nepravidelných činností jsou zařazeny příležitostné akce, které mají pro Větrník především funkci propagace zařízení a jeho možností využití volného času. Jedná se například o různé druhy soutěží, besed, víkendových a prázdninových akcí. Spontánní činnost, která měla oslovit hlavně mládež, byla zahájena v roce 1999 v podobě biliárového klubu a autodráhy. Bohužel prvotní myšlenka se nezdařila a tento druh činnosti navštěvují jen žáci základních škol.

Během pravidelných i příležitostných činností v práci s dětmi a mládeží pedagogové Větrníku užívají různé způsoby výchovy. Mezi ně patří individuální přístupy, práce s talenty, participace dětí a mladých lidí na aktivitách, zážitkové i psychosociální hry, ale i chod DDM a život ve městě. Při činnostech předškolních dětí se nezapomíná na volnou hru, která této věkové skupině vyhovuje. Individuální práce s talentovanou, ale i problémovou skupinou dětí a mládeže, se uskutečňuje převážně v oblasti výtvarné, taneční a tělovýchovné.

DDM poskytuje i odborné rady ostatním organizacím zajímající se o práci s dětmi v oblasti ekologické a ve vzdělávání vedoucích táborů. Dům dětí a mládeže Větrník se snaží rozvíjet další spontánní činnosti, které by měly zaujmout nejen děti školního věku, ale hlavně mládež. V roce 2001 mělo být vybudováno víceúčelové hřiště, jehož stavební řízení bylo přerušeno a z projektu vypuštěno na doporučení KHS z důvodu případného hluku. Přípravovaný klub mládeže je již druhý rok ve stavu příprav, jelikož doposud nebyly oficiálně vyřešeny budoucí prostory již zmíněného klubu. I přes takovéto svízelné situace, neztrácí vedení DDM optimismus pro vytváření dalších možných alternativ, jak mladou generaci zaujmout a nabídnout jim takové možnosti pro trávení volného času, které by byly společensky vyhovující a pro mládež uspokojující. Snaží se také získávat informace o představách volného času dětí a mládeže. Této bakalářské práci předcházela anketa, která byla předložena respondentům ve věku 10-15 let v dětském parlamentu v Liberci. Zabývala se způsobem trávení volného času dětí a mládeže. Vyjádření k připravovanému

projektu klubu mládeže a jeho vybavení. Výsledky této ankety jsou zařazeny jako příloha č.5.

V DDM pracuje 6 stálých pedagogů (ředitelka, zástupkyně ředitelky a 4 vedoucí oddělení). Zaměstnanci mají buď vysokoškolské vzdělání pedagogické nebo nepedagogické s doplňujícím pedagogickým studiem, anebo středoškolské pedagogické vzdělání. Externě zde pracuje 90 zaměstnanců.

Přehled zájmové činnosti ve školním roce 2000/2001:

- Počet zájmových útvarů 90
- Počet dětí v zájmových útvarech je 1226, z toho mládež ve věku 15-18 let 114. Mládež je zastoupena v těchto aktivitách: keramika, výtvarná výchova, odbíjená, country tance, velocipéd, stolní tenis, šachy, klubová činnost, ostatní sportovní činnost.
- Počet příležitostných činností 71 jako například šachový turnaj, vítání jara, droga a my, pohádkový les, vánoce a velikonoce v galerii, okresní soutěže a výstavy a další.
- Počet účastníků na akcích 3582.
- Počet táborů 33. Například mezi příměstské tábory patřil: tábor pro všechny, vyrobím si hrníček, trampolína pro každého a další. Mezi pobytové tábory patřil: prázdniny s německými přáteli, hledání ztraceného pokladu, výtvarné dovádění v přírodě a další.

3.2 Cíl průzkumu

Cílem průzkumu bylo zjištění priorit mladé generace pro vyplnění volného času, jaké volnočasové aktivity jsou pro mládež žádoucí a přitažlivé. Dozvědět se k jakým druhům činností mají adolescenti negativní vztah. Zhodnocení získaných informací a získání podkladů pro připravovaný projekt mládežnického klubu v domě dětí a mládeže v Liberci.

3.3 Hypotézy

Základní východisková hypotéza A

Adolescenti mají dostatek volného času.

Pracovní hypotézy k východiskové hypotéze A:

Hypotéza č.1:

- *Větší část dotazovaných respondentů má dostatek volného času.*

Hypotéza č.2:

- *Mezi adolescenty různých typů škol jsou rozdíly v množství volného času.*

Hypotéza č.3:

- *Množství volného času v týdnu se u dotazovaných respondentů liší. Ve všední den je volného času méně než o víkendu.*

Hypotéza č.4:

- *S využitím svého volného času jsou adolescenti spokojeni.*

Základní východisková hypotéza B

Organizovaná zájmová činnost je u adolescentů málo vyhledávána.

Pracovní hypotézy k východiskové hypotéze B:

Hypotéza č.1:

- *Nížší počet dotazovaných respondentů se účastní organizované zájmové činnosti.*

Hypotéza č.2:

- *Mezi adolescenty různých typů škol jsou rozdíly v množství organizované zájmové činnosti.*

Hypotéza č.3:

- *Mezi adolescenty různých typů škol jsou rozdíly v typu organizované zájmové činnosti.*

Hypotéza č.4:

- *Nížší počet respondentů se účastní volnočasových aktivit pořádaných DDM v Liberci.*

Hypotéza č.5:

- *Výběr typu činnosti v mládežnickém klubu je ve prospěch volné, spontánní činnosti.*

Základní východisková hypotéza C

Hudba se stala dominantním prvkem subkultury mládeže. V neorganizovaném způsobu trávení volného času adolescenti preferují hudbu.

Pracovní hypotézy k východiskové hypotéze C:

Hypotéza č.1:

- *Poslech populární hudby je dominantní pro denní vyplnění volného času mládeže.*

Hypotéza č.2:

- *Mezi dotazovanými respondenty jednotlivých druhů škol je rozdíl ve výběru hudební činnosti. Hru na hudební nástroj a zpěv preferují zejména studenti Střední pedagogické školy.*

Základní východisková hypotéza D

Trendem pro značnou část současné mládeže je, být bavena bez vlastní účasti na organizovaném způsobu prožívání volného času.

Pracovní hypotézy k východiskové hypotéze D:

Hypotéza č.1:

- *Větší část dotazovaných respondentů má zájem o vznik mládežnického klubu v Liberci.*

Hypotéza č.2:

- *Větší část dotazovaných respondentů nemá zájem se podílet na tvorbě programu mládežnického klubu.*

Hypotéza č.3:

- *Větší část adolescentů upřednostňuje pasivní činnosti v denním využívání volného času.*

3.4 Použitá metoda průzkumu

3.4.1 Definování metody

Pro průzkum jsem použila dotazníkovou metodu. Dotazník se vymezuje jako soubor přesně formulovaných, standardizovaných otázek předkládaných respondentům v písemné podobě za účelem zjištění specifických údajů, názorů, postojů. Dotazníkem lze získat informace od větší skupiny osob, s nimiž není osobní kontakt. Při aplikaci je nutné přesně formulovat cíl výzkumu a jasně stanovit předpoklady v souvislostech zkoumaného jevu.[10] Každý dotazník by se měl vyznačovat reliabilitou a validitou, aby zajistil hodnověrnost odpovědí.

Pozitiva dotazníku:

- Tato metoda není příliš časově náročná a lze získat mnoho údajů v poměrně krátkém časovém úseku od více osob současně. Nezpůsobuje respondentům v průběhu průzkumu příliš mnoho problémů.

Negativa dotazníku:

- Nedostatek osobního kontaktu. Je možná i neobjektivnost získaných dat.

Z hlediska formy může být dotazník kombinovaný, který obsahuje uzavřené a otevřené formy otázek. Uzavřené otázky omezují volnost výpovědi respondenta, neboť odpovědi jsou dány předem. Respondent se pouze rozhoduje mezi nabídnutými možnostmi. Uzavřená otázka může být:

- a) **Alternativní:** respondent se rozhoduje mezi možnostmi ANO a NE. Alternativní otázka poskytuje technickou výhodu snadné zpracovatelnosti, ale umožňuje i jisté zkreslení informace i její zjednodušení.
- b) **Výběrová:** nabízí několik možných odpovědí, z nichž si respondent buď vybírá jen jednu odpověď, nebo stanoví pořadí důležitosti jednotlivých odpovědí.

Otevřená otázka je zcela svobodná, usměrňuje respondenta jen tím, že stanoví problém, ke kterému se má vyjádřit, ale ponechává mu volnost, co se týká obsahu i formy. Polootevřená otázka nabízí možnost odpovědi, ale i volný způsob vyjádření. Dotazník má obsahovat co nejméně otázek, ovšem optimálně pokrývajících sledovanou problematiku. Formulace otázek musí být jasná. Realizace dotazníku:

- a) výběr zkoumaného vzorku respondentů
- b) sestavování dotazníku. Rozlišení otázek na úvodní a hlavní. Postupuje se od otázek jednodušších k otázkám složitějším. Od otázek obecných k otázkám specifickým.
- c) Realizace dotazníku
- d) Zpracování získaných údajů. Vyřazení neúplných nebo nesprávně vyplněných dotazníků. Konfrontace dosažených závěrů a hypotézami průzkumu.

Při sestavování otázek dotazníku je důležité vymezení jednotlivých aspektů zkoumaného jevu, předpokladu nebo-li hypotézy. Hypotéza vyjadřuje předpoklad o chování zkoumaného objektu za určitých okolností.

3.4.2 Specifikace formy dotazníku

Podkladem pro sestavení dotazníku byl zhotovený dotazník na PF-UK katedře technické výchovy. Použitá dotazníková metoda obsahuje 14 položek. Skládá se z otázek uzavřených alternativních i výběrových, otázek otevřených i polootevřených. Dotazník je zaměřen na několik hledisek vytyčujících základní otázky volnočasových aktivit adolescentů.

- 1) První hledisko se týká času věnovaného ve prospěch volnočasových aktivit mládeže. Zjišťuje, kolik volného času z jejich pohledu respondenti mají. Výsledky jsou i porovnávány mezi jednotlivými typy škol.
- 2) Druhé hledisko se zabývá organizovaným a neorganizovaným způsobem trávení volného času, které vyznačuje typ a čas věnovaný konkrétní zájmové činnosti. Výsledky jsou porovnány mezi jednotlivými typy škol. Toto hledisko by mělo částečně odhalit preferující volnočasové aktivity adolescentů.
- 3) Třetí hledisko se zabývá podporou mládeže ve prospěch vzniku mládežnického klubu v Liberci. Zjišťuje zájem, typ činností a aktivit, které by měly být poskytovány klubem mládeže. Doplnkem třetího hlediska je i postoj adolescentů k vlastnímu podílení se na tvorbě programu mládežnického klubu. Výsledky jsou porovnávány i mezi jednotlivými typy škol.

3.4.3 Vyhodnocení dotazníku

Vyhodnocení dotazníku je dle předem stanovených hypotéz, které se potvrdily či naopak vyvrátily. Získané výsledky jsou vyhodnoceny ve dvou okruzích. První okruh vyjadřuje výsledky průzkumu od všech respondentů, které jsou vyhodnoceny na jednotlivé položky pro celkový součet respondentů a znázorněny do grafických schémat. Druhý okruh vyjadřuje výsledky průzkumu pro tři typy škol tj. Gymnázia, střední školy a střední odborná učiliště. Jednotlivé položky jsou vyhodnoceny a znázorněny do grafických schémat.

3.5 Charakteristika zkoumaného vzorku

Dotazník byl předložen 292 respondentům z osmi různých typů škol. Výběr jednotlivých škol byl náhodný, ale při výběru byla snaha vytvořit co nejširší spektrum možností. Respondenti na oslovených školách byli studenti druhých ročníků.

- **Gymnázium státní:** vybraný vzorek respondentů studuje na čtyřletém studiu zakončeném maturitní zkouškou. Jejich oborové zaměření je přírodovědné. Podmínkou pro přijetí jsou úspěšné přijímací zkoušky.
- **Gymnázium soukromé:** vybraný vzorek respondentů studuje na šestiletém studiu zakončeném maturitní zkouškou. Výuka probíhá v českém a anglickém jazyce. Studenti si sami hradí roční školné.
- **Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická:** na žádost vedení školy byl proveden průzkum ve všech druhých ročnících. Jedná se o pět tříd těchto oborů: výpočetní technika a slaboproud, jde o preferující obor o který jeví respondenti velký zájem. Podmínkou přijetí jsou úspěšné přijímací zkoušky. Dalším oborem je elektrotechnik, jehož podmínkou přijetí jsou také úspěšné přijímací zkoušky. Obor strojírenství je oborem méně vyhledávaným. Většina respondentů řeší přijetí do tohoto oboru nezdařenými přijímacími zkouškami do předcházejících oborů. Všechny obory jsou čtyřleté a ukončené maturitní zkouškou.
- **Střední zdravotnická škola:** vybraný vzorek respondentů studuje na čtyřletém studiu, oboru všeobecná sestra, zakončeném maturitní zkouškou.
- **Střední pedagogická škola:** vybraný vzorek respondentů studuje na čtyřletém studiu, oboru vychovatelství, zakončeném maturitní zkouškou. Přijímací řízení se skládá z talentových zkoušek z hudební výchovy, výtvarné výchovy a tělesné výchovy.
- **Soukromá obchodní akademie:** vybraný vzorek respondentů studuje na čtyřletém studiu zakončeném maturitní zkouškou. Studenti si sami hradí roční školné.
- **Střední odborné učiliště obchodní:** vybraný vzorek respondentů studuje na tříletém studiu zakončeném závěrečnou zkouškou. Přijetí na tuto školu je bez přijímacích zkoušek.
- **Střední odborné učiliště gastronomie a služeb:** vybraný vzorek respondentů studuje na tříletém studiu zakončeném závěrečnou zkouškou. Přijetí na tuto školu je bez přijímacích zkoušek k přihlédnutím k výsledkům studia na základní škole.

	16 let	17 let	18 let
Počet respondentů	105	171	16

Tabulka č.2 Z 292 respondentů bylo 147 chlapců a 145 dívek.

3.6 Organizace průzkumu

Vlastní organizace průzkumu probíhala v průběhu tří měsíců. Dříve, než jsem předstoupila před vlastní respondenty, připravila jsem si osnovu důležitých prvků průzkumu, z které jsem dále vycházela:

- vhodná volba oděvu
- způsob, jak se představit a navodit přátelskou atmosféru
- jak seznámit respondenty s připravovaným projektem tak, aby informace předložené v krátkém časovém úseku nevytvořily zkreslené představy
- přesvědčit respondenty o důvěryhodnosti a důležitosti získaných dat pro plánovaný klub mládeže

Pro přehlednější zhodnocení jsem si vytvořila záznamový arch, na který jsem se snažila zachytit podstatné prvky průzkumu. Záznamový arch je přiložen jako příloha č6.

Ve všech oslovených školách mi byla poskytnuta vstřícnost k mému průzkumu. U technické školy to byla i žádost o předložení dotazníků všem studentům druhých ročníků a získání tak přehledu o jejich zájmech, pro další rozvoj mimoškolní výchovy na této škole. K dispozici mi byla vždy část vyučovací hodiny, která se odvíjela od vlastního průběhu průzkumu. Do třídy jsem byla vždy vedením školy uvedena. Předstoupit před respondenty pro mne nebyl problém, protože jsem pět let vyučovala na střední škole. Při představování a seznamování adolescentů s připravovaným projektem mládežnického klubu, projevíli respondenti zájem. V průběhu vyplňování předloženého dotazníku se ve všech třídách prováděného průzkumu respondenti pozastavovali nad kolonkou pohlaví. Ve třech třídách jsem musela vysvětlovat rozdíl mezi organizovanou a neorganizovanou činností. V jedné ze tříd zdravotnické školy mi byl dán dotaz, zda může být zařazen sex do neorganizovaných volnočasových aktivit. Dalšími individuálními dotazy v průběhu vyplňování dotazníku byly:

- *Patří do chovatelství i péče o psa, kočku, rybičky?*
- *Co je okrajová čtvrť Liberce?*
- *Kolik volného času mám o víkendu v průměru, nebo každý den zvlášť?*

Tři respondenti z různých typů škol se osobně zajímali o možnost vystupování jejich kapely v klubu mládeže.

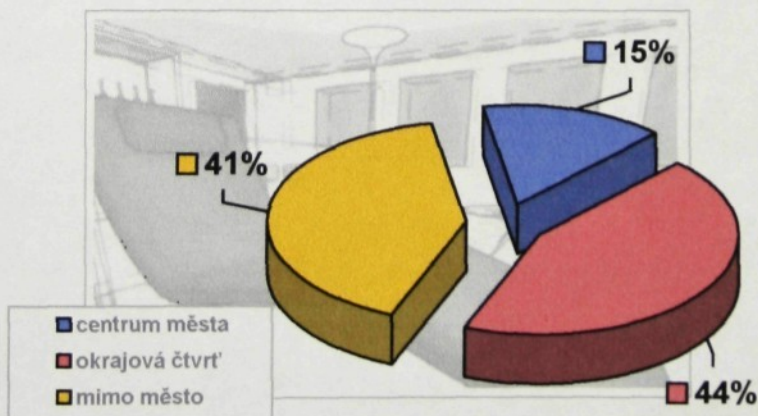
Dotazník byl vyplňován ve čtyřech třídách 20 minut (obě střední učiliště a střední škola), v šesti třídách 15 minut (gymnázium a střední škola), v jedné třídě 13 minut (střední škola) a ve dvou třídách 10 minut (gymnázium a střední škola). Čas vyjadřující dobu vyplňování byl zastaven po odevzdání dotazníku posledním respondentem. Měření času nemělo na vývoj průzkumu vliv a respondenti o měření času nevěděli.

V jedné ze tříd gymnázia jsem měla větší časový prostor, a tak jsem měla možnost po odevzdání vyplněných dotazníků, krátce s respondenty pohovořit. Zajímalo mě jejich názor na formu dotazníků. Respondenti se vyjádřili pozitivně, žádným způsobem je neobtěžuje, pokud vidí v obsahu otázek smysl. Předložený dotazník charakterizovali jako dobrý, pokud budou jeho výsledky prezentovány pro účely již zmiňovaného mládežnického klubu. Zároveň se respondenti vyjádřili, že by uvítali besedu na téma volnočasové aktivity v mládežnickém klubu. Jeden z názorů, který byl zmíněn v průběhu rozhovoru, se vztahoval ke skutečné realizaci mládežnického klubu. Setkal se prý již s několika zajímavými projekty, které ho oslovily, ale z důvodu finanční nedostatečnosti nemohly být realizované. Z tohoto důvodu i zapochyboval nad projektem mládežnického klubu.

3.7 Vyhodnocení výsledků průzkumu

3.7.1 Vyhodnocení výsledků pro všechny respondenty

1. Místo kde bydlíte?

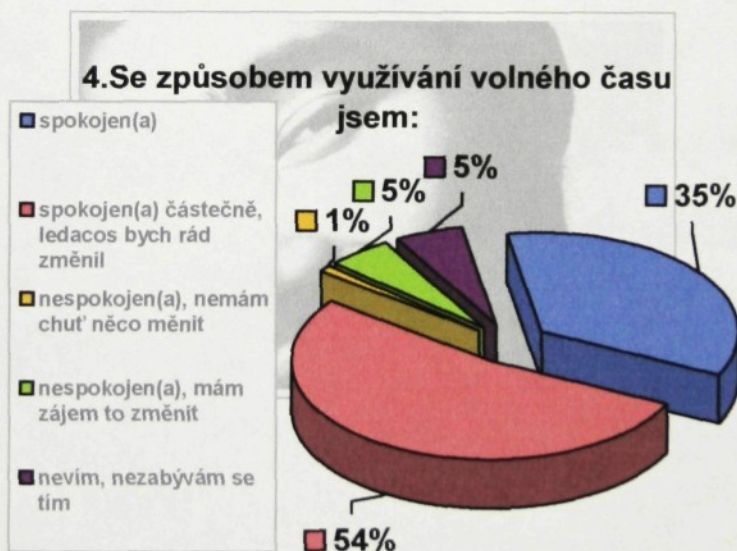

Graf č. 1 Z uvedeného grafu vyplývá, že jen 15% respondentů bydlí mimo město.

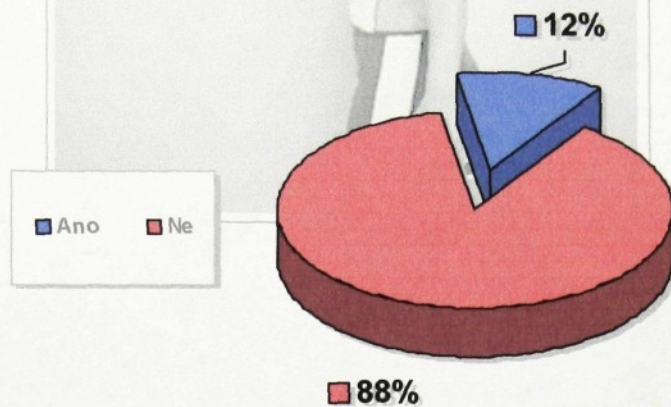
Graf č.2 Větší část respondentů má dostatek volného času.

3. Pokuste se odhadnout, kolik hodin volného času máte průměrně denně?
 ve všední den 3 hodiny
 o víkendu 9 hodin

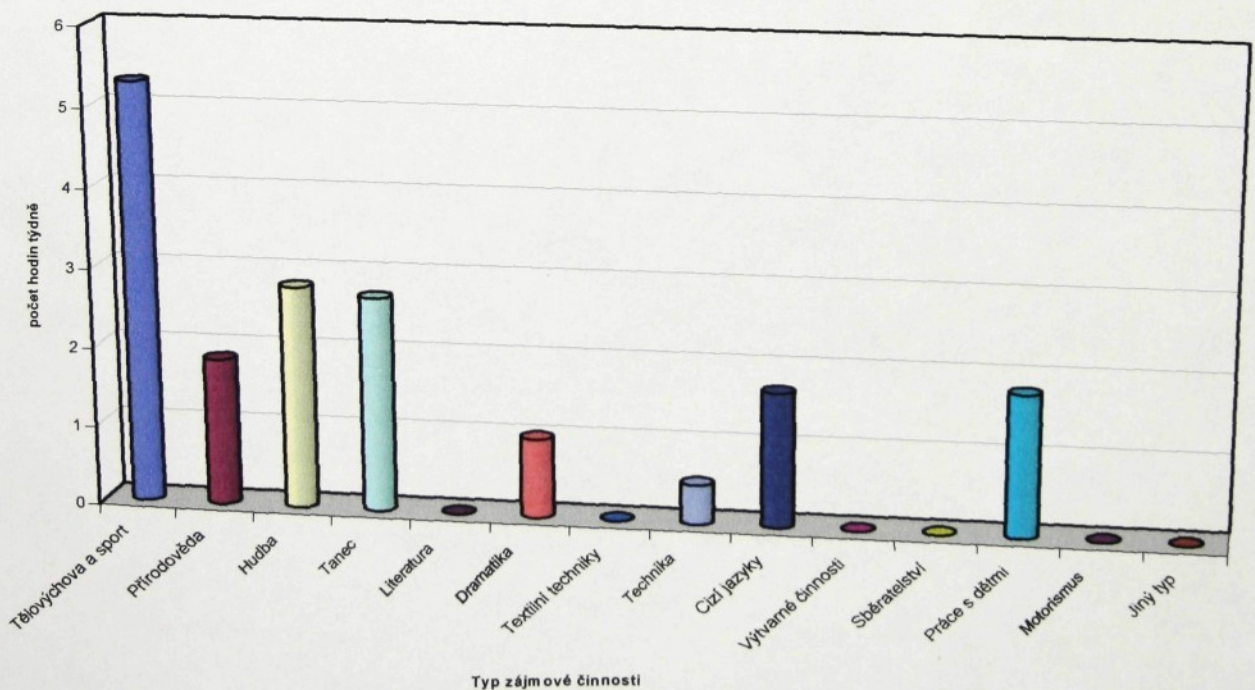
Graf č.3 89% respondentů je se způsobem využívání volného času spokojeno, ale 54% by rádo leďacos změnilo.

5. Potřeboval(a) byste při vyplňování svého volného času nějakou inspiraci?

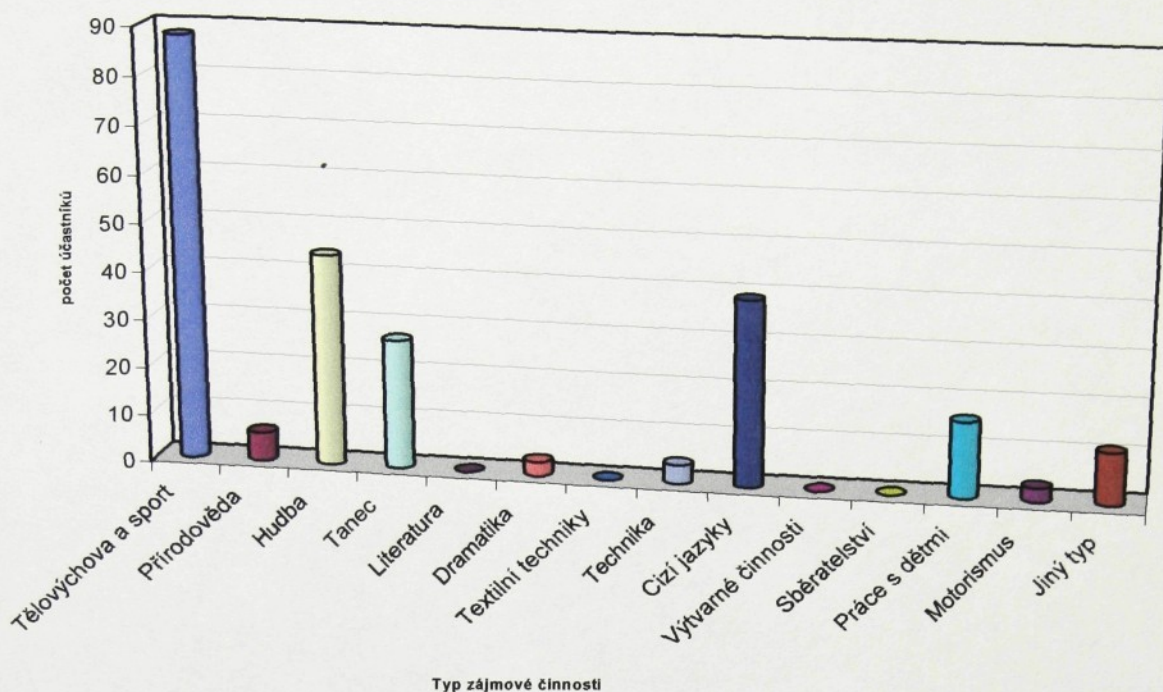
Graf č.4

6. Účast na organizovaných zájmových činnostech

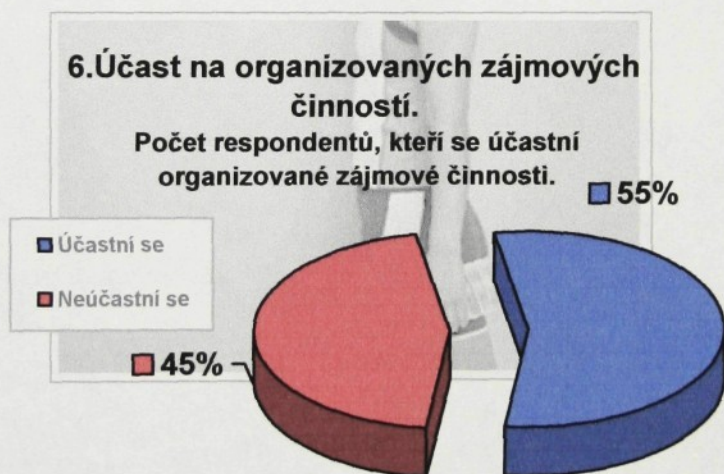
Graf č.5 Nejvíce hodin v týdnu u organizované zájmové činnosti je věnováno tělovýchově a sportu.

6. Účast na organizovaných zájmových činnostech

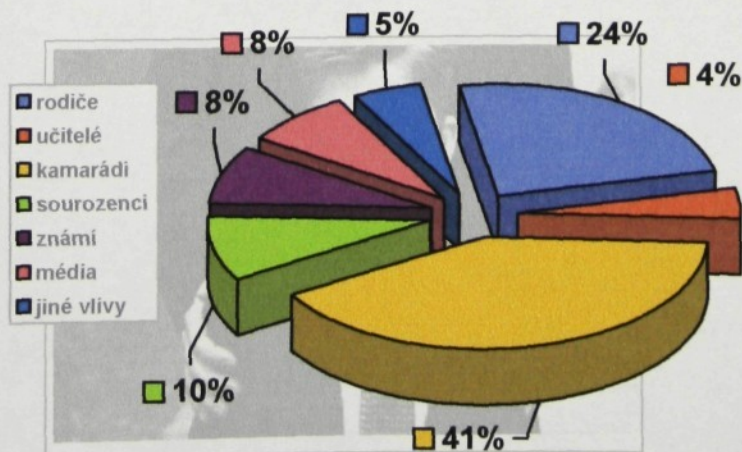
Graf č.6 Tělovýchova a sport je nejčastější organizovanou zájmovou činností.

Graf č.7

7. Kdo nejvíce ovlivňuje vaše zájmy ve volném čase:

Graf č.8
Největší vliv na volný čas respondentů mají jejich kamarádi.

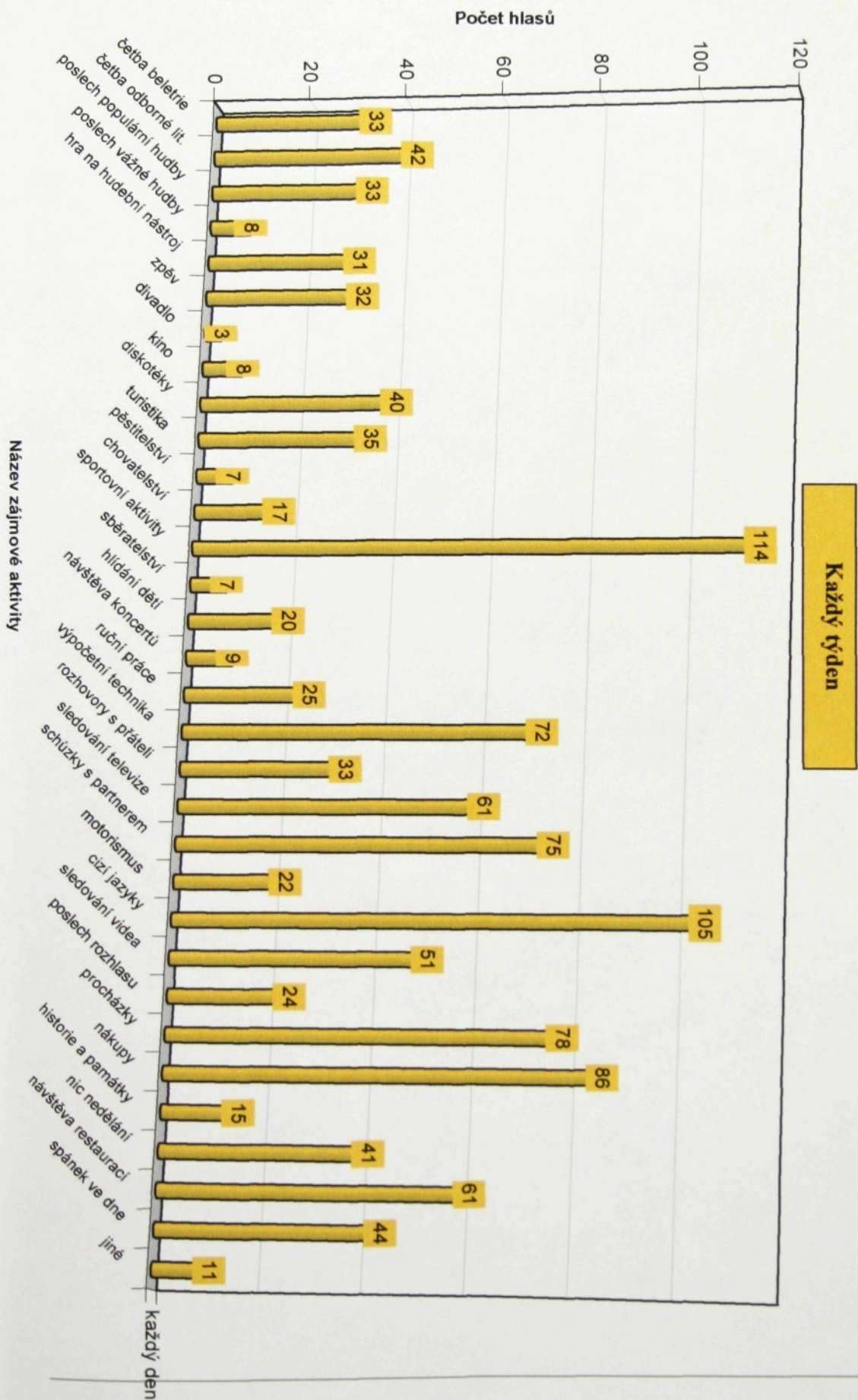

8. Jaká je četnost vašich neorganizovaných aktivit?

DENNĚ

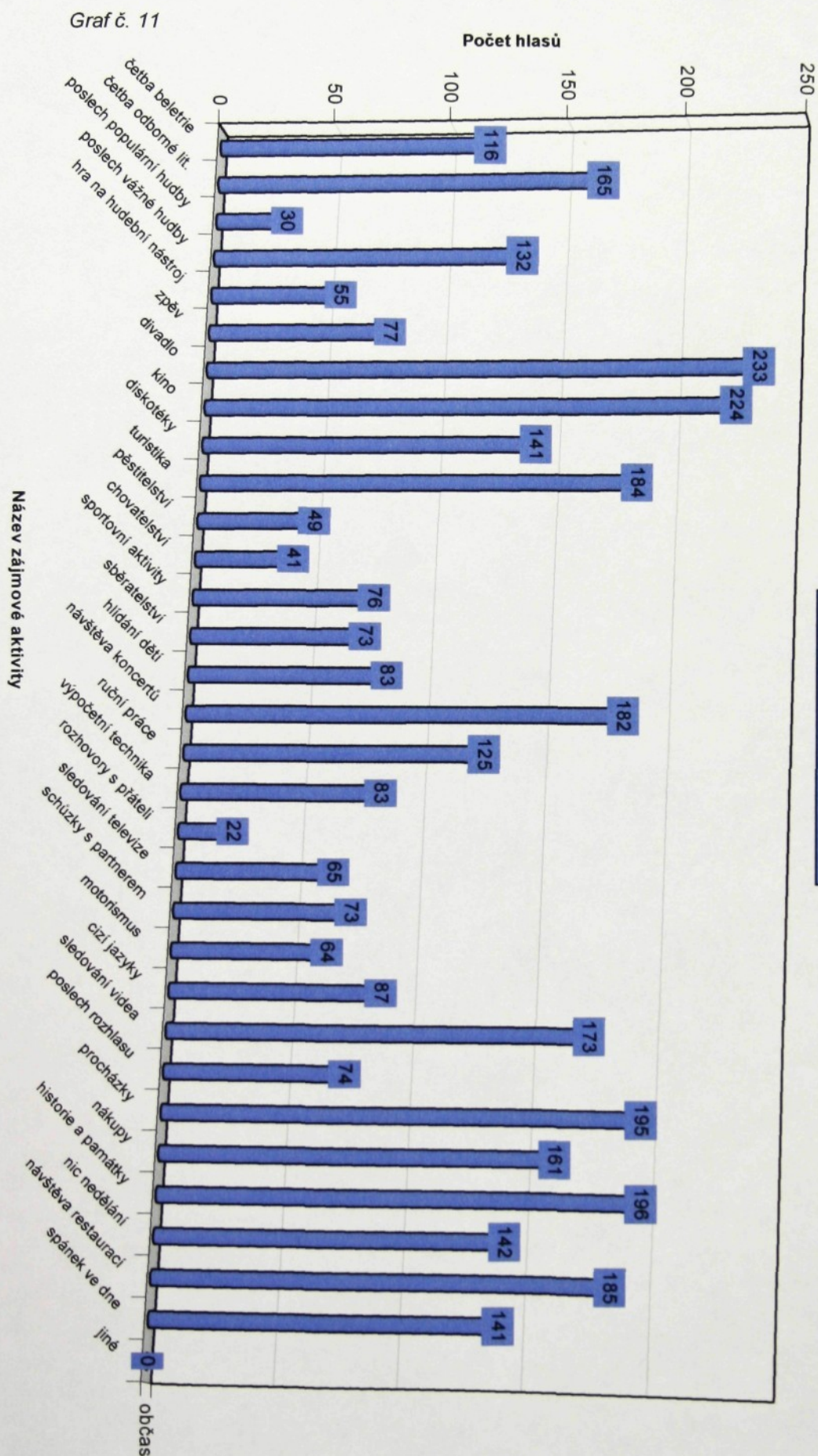
Graf č. 10

8. Jaká je četnost vašich neorganizovaných aktivit?

8. Jaká je četnost vašich neorganizovaných aktivit?

Občas

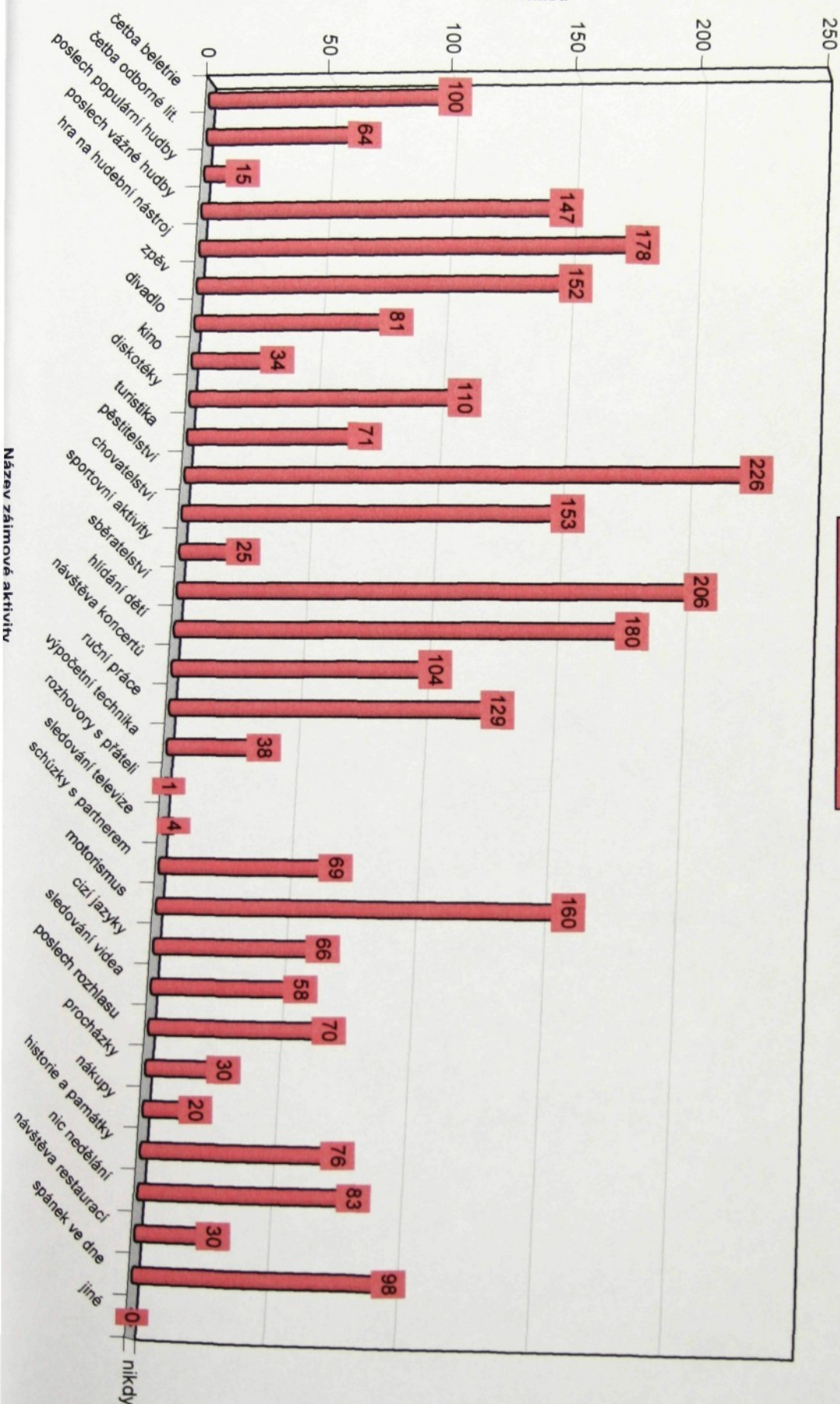

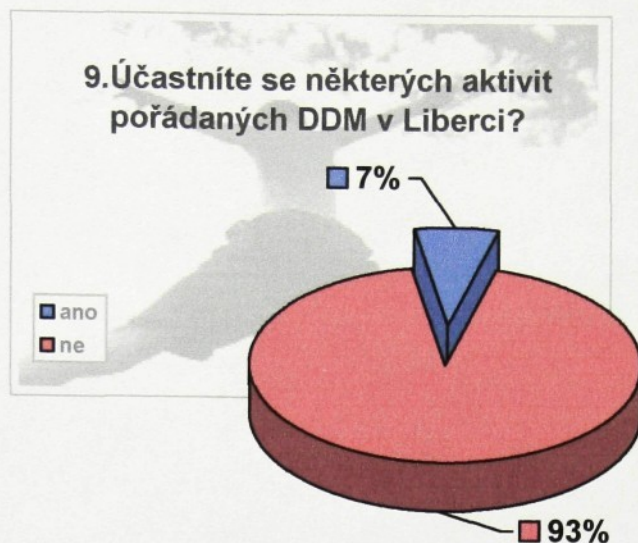
8. Jaká je četnost vašich neorganizovaných aktivit?

Nikdy

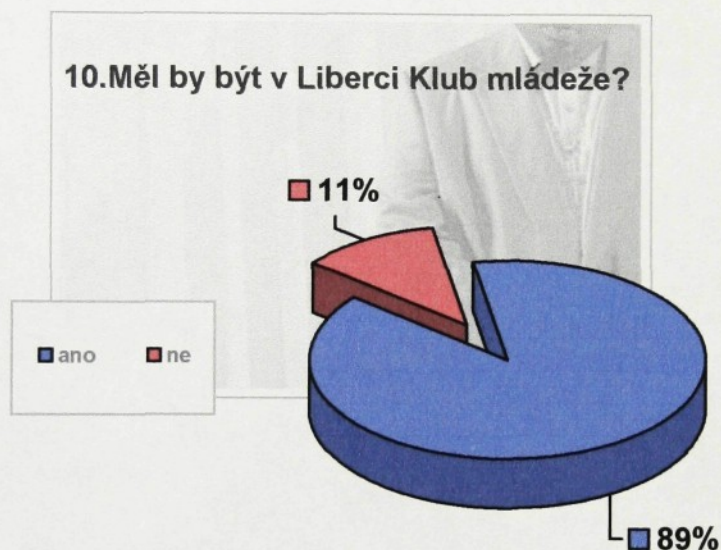
Graf č. 12

Počet hlasů

Graf č. 13 Uvedený graf uvádí, že jen 7% respondentů se účastní některých aktivit pořádaných DDM.

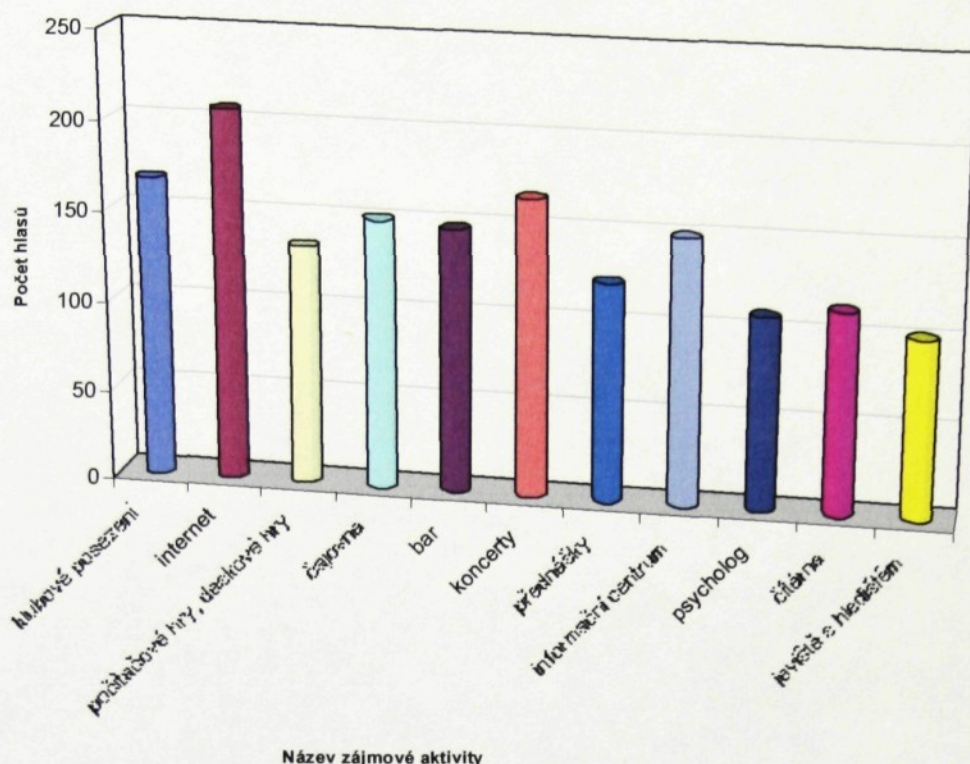

Graf č. 14 Respondenti mají zájem o vznik klubu mládeže.

Graf č. 15 Respondenti preferují spontánní volnou činnost v klubu mládeže.

12. Jaké aktivity by v klubu mládeže neměly chybět?

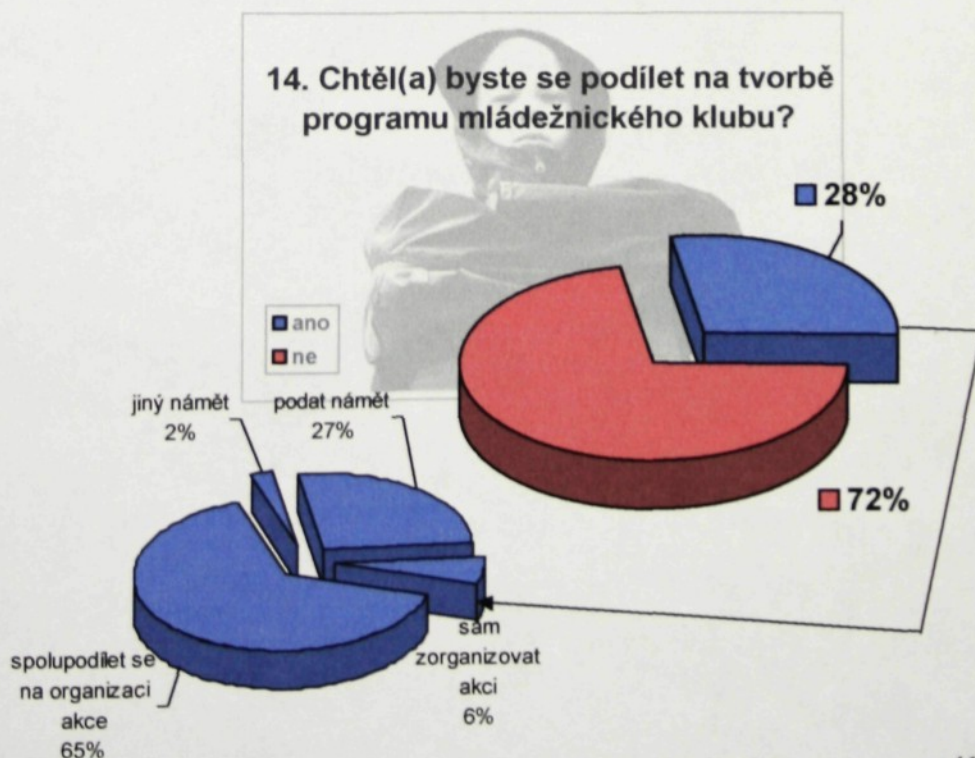

Graf č. 16

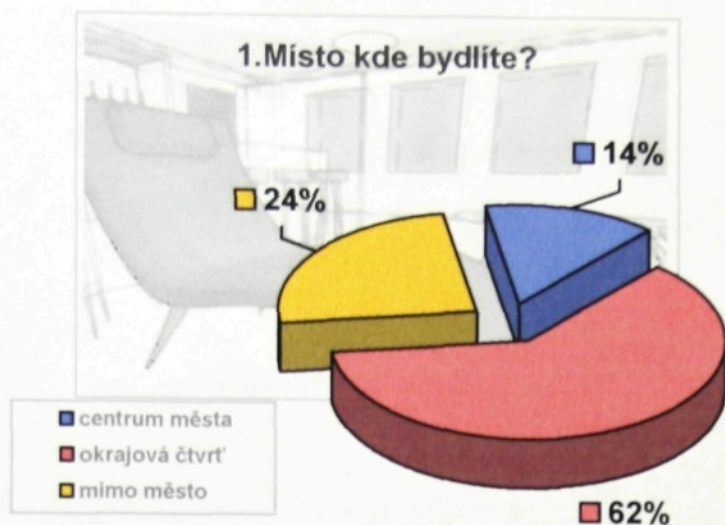
13. Co by vám v klubu mládeže vadilo?

Přílišná organizovanost, diktátorství, povinná docházka, dozor starších lidí, negativní přístup dospělých k mladým lidem, usměrňování činností, vstupné, drogy, mnoho lidí, drahý internet, alkohol, rasismus, neorganizovanost, hlučné prostředí.

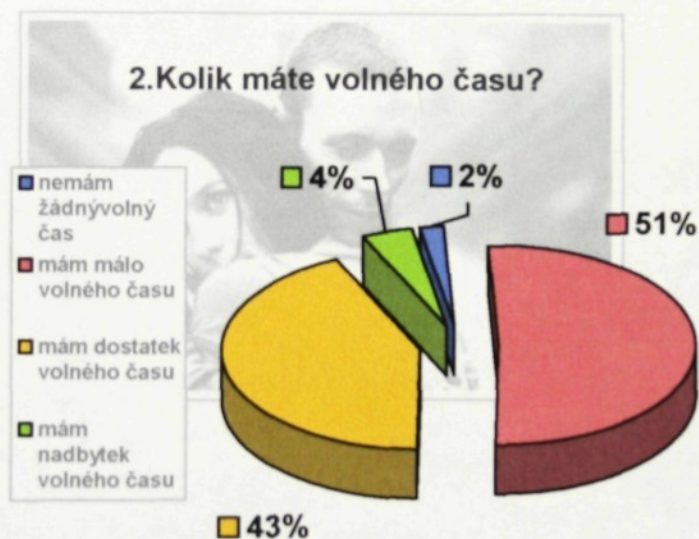
Graf č. 17 28% respondentů má zájem spolupodílet se na organizaci některých akcí.

3.7.2 Vyhodnocení výsledků pro respondenty gymnázií

Graf č. 18

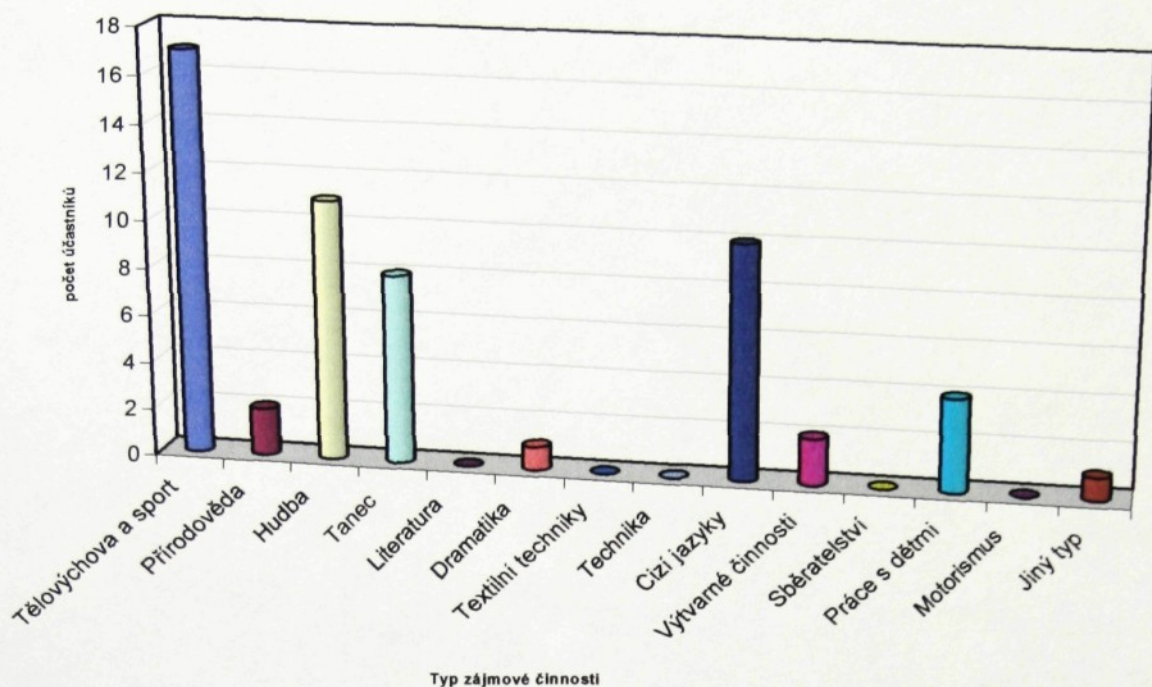
Graf č. 19

3. Pokuste se odhadnout, kolik hodin volného času máte průměrně denně?

ve všední den: 3 hodiny

o víkendu: 10 hodin

6. Účast na organizovaných zájmových činnostech

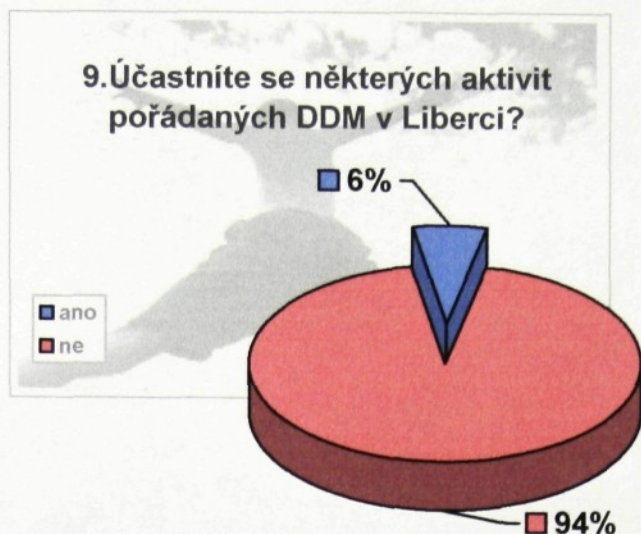
Graf č.20 Gymnazisté mají největší zájem v organizované zájmové činnosti o sport a tělovýchovu.

Graf č.21

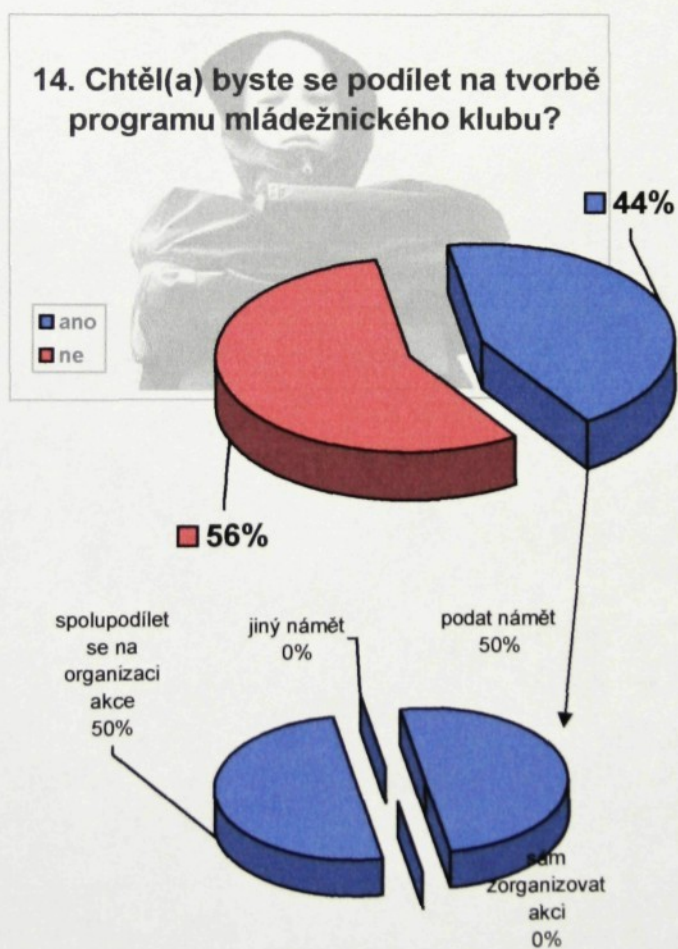
8. Jaká je četnost vašich neorganizovaných aktivit?

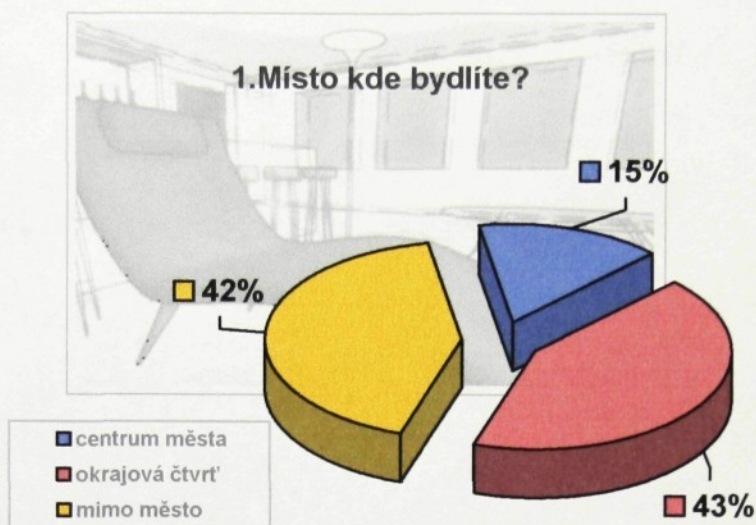

Graf č. 23 Jen 6% dotazovaných gymnazistů se účastní některých aktivit DDM.

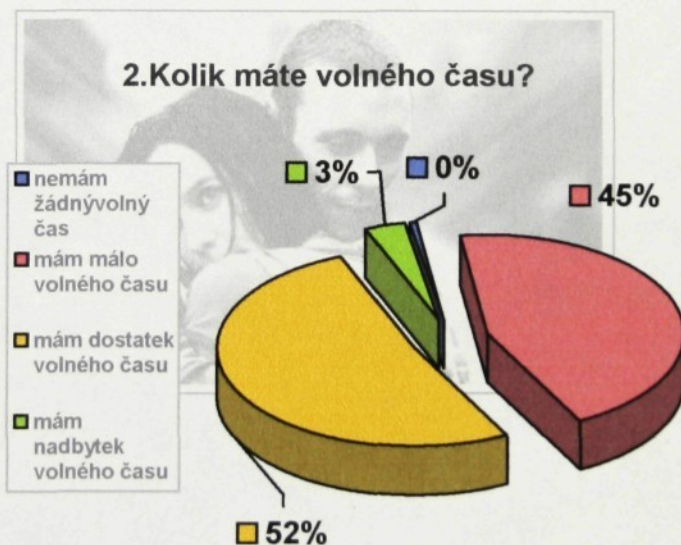
Graf č. 24 44% gymnazistů má zájem se podílet na organizaci akcí klubu mládeže nebo sami akci zorganizovat.

3.7.3 Vyhodnocení výsledků pro respondenty středních škol

Graf č. 25

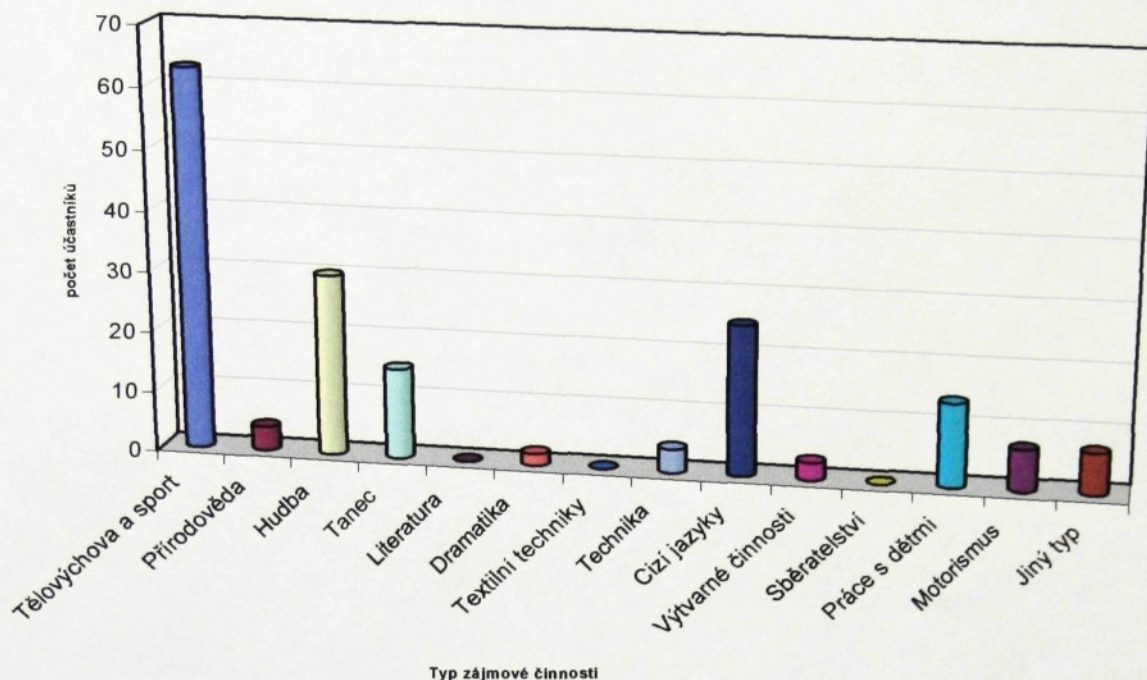
Graf č. 26 52% středoškolské mládeže má dostatek volného času.

3. Pokuste se odhadnout, kolik hodin volného času máte průměrně denně?

ve všední den: 3 hodiny

o víkendu: 9 hodin

6. Účast na organizovaných zájmových činnostech

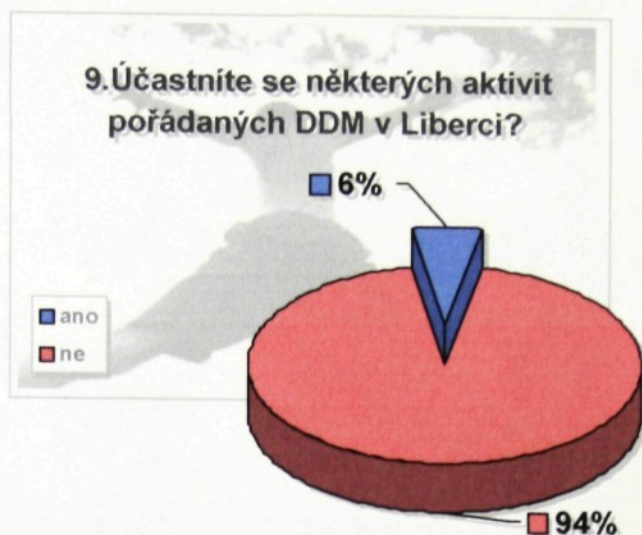
Graf č.27 Středoškoláci mají největší zájem o sport a hudbu.

Graf č.28

8. Jaká je četnost vašich neorganizovaných aktivit?

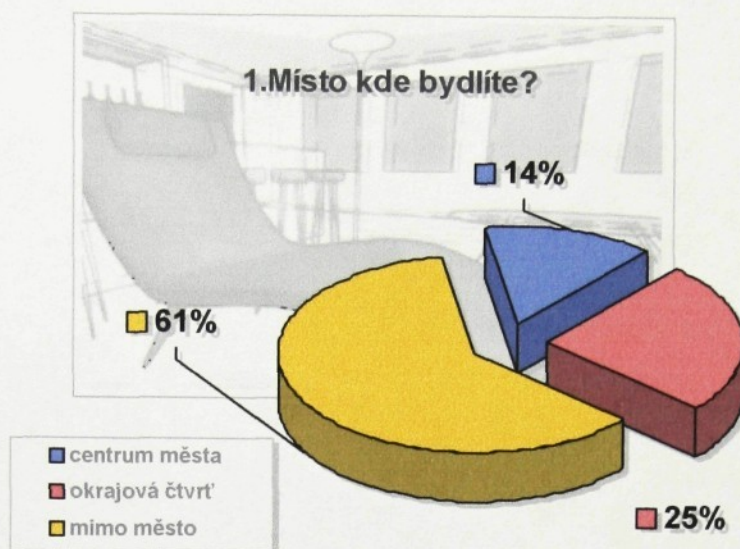

Graf č.30 Jen 6% středoškoláků se účastní některých aktivit DDM.

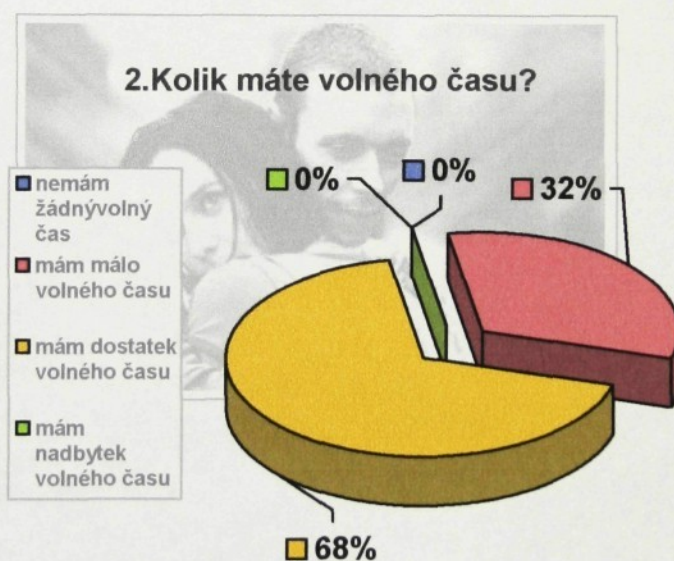

Graf č.31 22% dotazovaných středoškoláků má zájem se podílet na programu mládežnického klubu.

3.7.4 Vyhodnocení výsledků pro respondenty středních odborných učilišť

Graf č.32

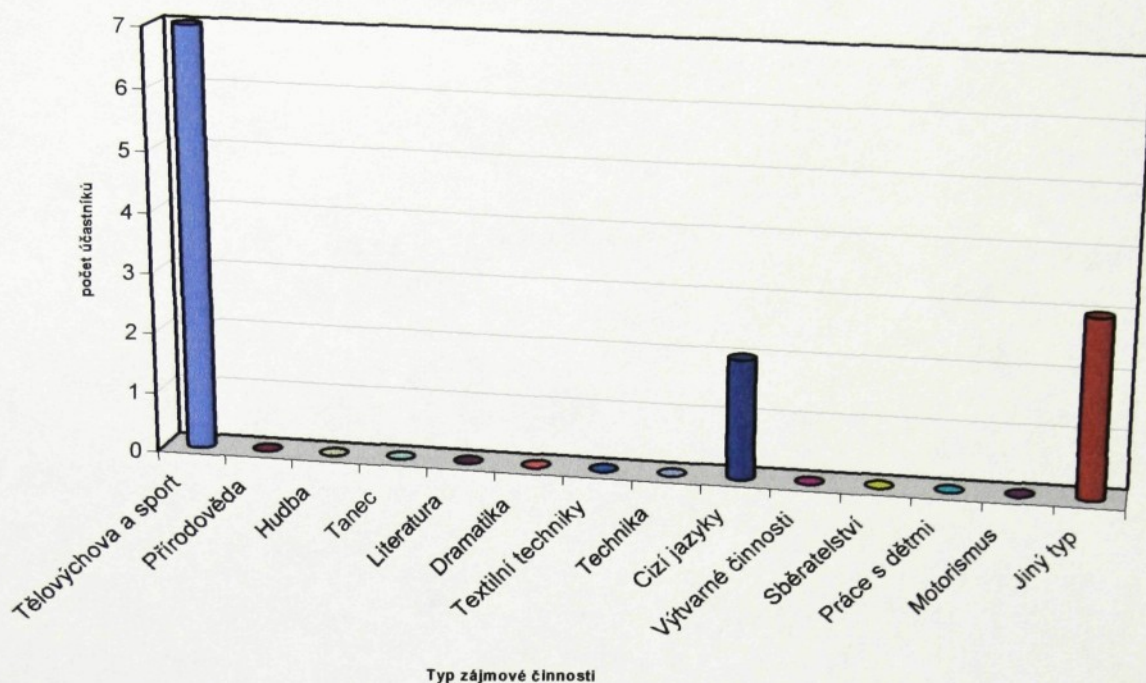
Graf č.33 68% učňovské mládeže má dostatek volného času.

3. Pokuste se odhadnout, kolik hodin volného času máte průměrně denně?

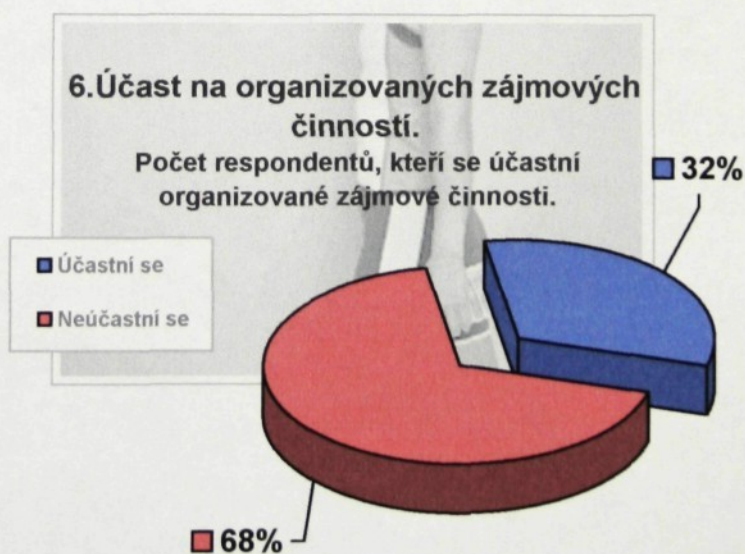
ve všední den: 5 hodin

o víkendu: 11 hodin

6. Účast na organizovaných zájmových činnostech

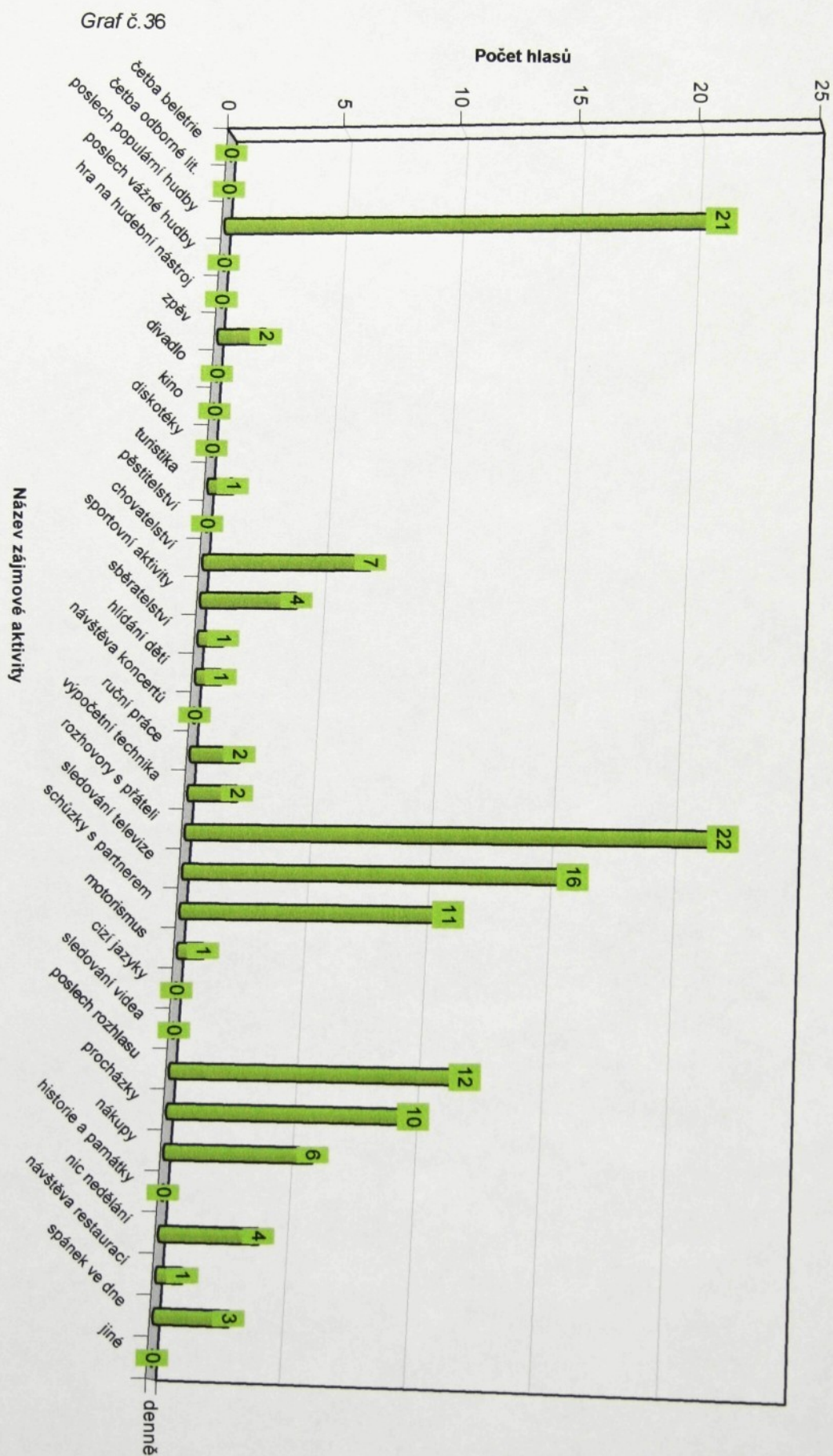
Graf č.34

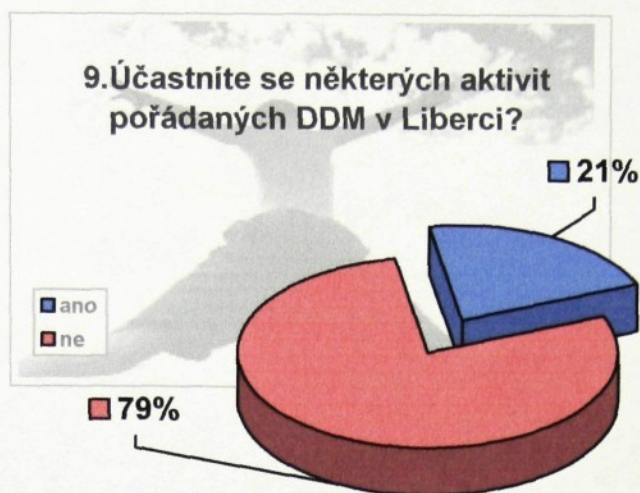

Graf č.35 32% dotazovaných respondentů učňovské mládeže tráví svůj volný čas organizovanými zájmovými činnostmi.

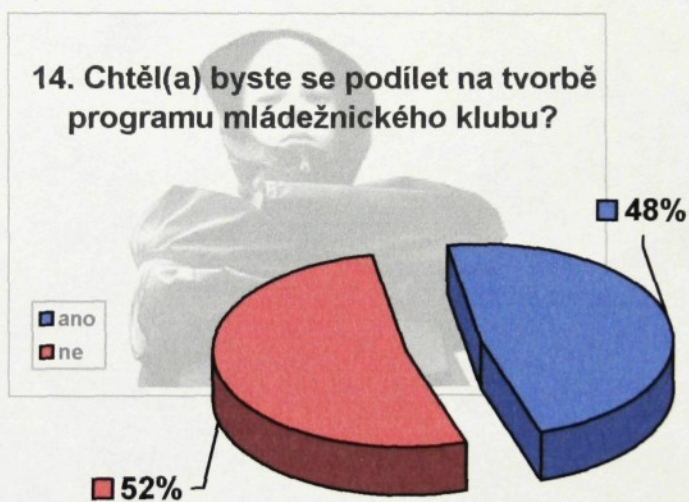
8. Jaká je četnost vašich neorganizovaných aktivit?

Denně

Graf č.37

Graf č.38

3.7.5 Interpretace výsledků průzkumu

Základní východisková hypotéza A

Adolescenti mají dostatek volného času.

Hypotéza č.1:

Větší část dotazovaných respondentů má dostatek volného času.

Z grafu č.2 je patrné, že z 292 dotazovaných adolescentů má 151 dostatek volného času a 9 respondentů tolik volného času, že neví co sním. ***Hypotéza č1 se potvrdila, jelikož větší část dotazovaných respondentů potvrdila, že má dostatek volného času.***

Hypotéza č.2:

Mezi adolescenty různých typů škol jsou rozdíly v množství volného času.

Graf č.19 uvádí, že ze 49 respondentů gymnázií má dostatek volného času 21 respondentů, což je méně než těch, kteří uvádějí, že mají málo volného času. Tento výsledek poukazuje na rozdíl mezi vyjádřením se k volnému času od všech respondentů a jen vybranou částí vzorku gymnázií. Důvodem mohou být vysoké nároky na důkladnější domácí přípravu u gymnazistů než u ostatních respondentů. Z grafu č.33 je patrné, že ze 28 dotazovaných respondentů SOU má dostatek volného času 19 respondentů.

Z 215 respondentů SOŠ má dostatek volného času 111 respondentů, což je vyjádřeno v grafu č.26.

Hypotéza č.2 se potvrdila, jelikož u respondentů z gymnázií je menší část těch, kteří mají dostatek volného času, tudíž výsledek není v souladu s výsledky ostatních škol.

Hypotéza č.3:

Množství volného času v týdnu se u dotazovaných respondentů liší. Ve všední den mají volného času méně než o víkendu.

Z dotazovaných 292 respondentů má každý průměrně 3 hodiny volného času v týdnu a 9 hodin o víkendu. Za zmínku stojí výsledek u respondentů z odborných učilišť, kde každý respondent má 5 hodin volného času ve všední den a 11 hodin o

víkendu. Z této hypotézy můžeme vyčíst, že respondenti nejsou zaneprázdnění nadměrnými povinnostmi, které by jim ubíraly na množství volného času o víkendu.

Hypotéza č.3 se potvrdila.

Hypotéza č.4:

S využitím volného času jsou adolescenti spokojeni.

Z grafu č.3 je zřejmé, že 257 respondentů se vyjádřilo o svém volném čase jako spokojen nebo spokojen částečně. S tímto výsledkem souvisí i výsledek z grafu č.4, ve kterém se vyjádřilo jen 36 respondentů, že by mělo zájem o předložení inspirace v podobě:

- nalezení vhodné organizace pro volnočasové aktivity
- lepšího přístupu k informacím o sportu a kultuře
- materiálního zabezpečení
- vytvoření podmínek pro vlastní realizaci

Hypotéza č.4 se potvrdila, protože větší část respondentů je s využitím volného času spokojena.

Žádná z pracovních hypotéz nebyla zpochybněna a prokázalo se, že všechny platí.

Tím byla potvrzena i základní východisková hypotéza A.

Základní východisková hypotéza B

Organizovaná zájmová činnost u adolescentů je málo vyhledávána.

Hypotéza č.1:

Nižší počet dotazovaných respondentů se účastní organizované zájmové činnosti.

Graf č.7 uvádí, že z 292 respondentů se 160 účastní organizované zájmové činnosti různých typů. Nejvíce je zastoupen sport, hudba a výuka cizích jazyků.

Hypotéza č.1 se nepotvrdila, jelikož organizované zájmové činnosti se účastní větší část dotazovaných respondentů.

Hypotéza č.2:

Mezi adolescenty různých typů škol jsou rozdíly v množství organizované zájmové činnosti.

Při objasnění hypotézy č.2 čerpáme fakta z grafů č.21, 28 a 35. Ze 49 respondentů gymnázií se účastní 33 organizované zájmové činnosti. Z 28 respondentů středních odborných učilišť se účastní organizované zájmové činnosti 9 respondentů. Z 215 respondentů středních odborných škol se účastní 118 organizované zájmové činnosti. Doplnkem výsledků je vyjádření respondentů Střední pedagogické školy, kde se 23 respondentů z 26 účastní organizované zájmové činnosti. Tato skutečnost jistě vychází z předpokládaných uměleckých nároků respondentů pro studium na této škole.

Hypotéza č.2 se potvrdila, jelikož jsou rozdíly v množství zájmové činnosti mezi jednotlivými typy škol.

Hypotéza č.3:

Mezi adolescenty různých typů škol jsou rozdíly v typu organizované zájmové činnosti.

Z grafů č.34 vyplývá, že u respondentů středních učilišť je nejvíce zastoupena zájmová organizovaná činnost ve sportu a výuce cizích jazyků. Graf č.27 vyjadřuje nejaktuálnější organizované činnosti u respondentů středních škol jakými jsou sport, hudba, výuka cizích jazyků, tanec a práce s dětmi. Pro Střední pedagogickou školu jsou specifické činnosti jako je hudba a tanec. Respondenti SPŠSE vynikají ve sportovních činnostech a respondenti ze Střední zdravotnické školy v cizích jazycích a sportu. Graf č.20 uvádí typy zájmové organizované činnosti zastoupené u respondentů gymnázií, jedná se zejména o tělovýchovu a sport, hudbu a výuku cizích jazyků.

Hypotéza č.3 se potvrdila, jelikož jsou rozdíly ve vybraném typu organizované činnosti v jednotlivých typech škol.

Hypotéza č.4:

Níže počet respondentů se účastní aktivit pořádaných DDM v Liberci.

Při objasnění hypotézy č.4 čerpáme fakta z grafu č.13, z něhož můžeme vyčíst, že z 292 respondentů se 20 účastní aktivit pořádaných DDM v Liberci. Jedná se převážně o sportovní aktivity, ekologické semináře, recitační soutěž. Jako důvod, proč se ostatní respondenti neúčastní aktivit pořádaných domem dětí a mládeže se uvádí: nezájem o organizaci jako celek, dojíždění, nedostatečné informace o připravovaných aktivitách i nezajímavé nabídky. Tyto výsledky průzkumu upozorňují na některé nedostatky v technické stránce chodu DDM.

Hypotéza č4 se potvrdila.

Hypotéza č.5:

Výběr typu činnosti v mládežnickém klubu je ve prospěch volné a spontánní činnosti.

O výběru typu činnosti v mládežnickém klubu hovoří graf č.15, z něho plyne, že z 259 respondentů preferuje volnou spontánní činnost v klubu mládeže 173 respondentů.

Hypotéza č.5 se potvrdila.

Jedna z pracovních hypotéz nebyla prokázána, tudíž základní východisková hypotéza B nebyla potvrzena.

Základní východisková hypotéza C

Hudba se stala dominantním prvkem subkultury mládeže. V neorganizovaném způsobu trávení volného času adolescenti preferují hudbu.

Hypotéza č.1:

Poslech populární hudby je dominantní pro denní vyplňování volného času adolescentů.

Výsledky pro hypotézu č.1 jsou vyjádřeny v grafu č.9 a 12, kde z 292 respondentů 213 zařazuje do denní činnosti neorganizovaných aktivit poslech populární hudby. Naopak 147 respondentů nikdy neposlouchá vážnou hudbu.

Hypotéza č.1 se potvrdila.

Hypotéza č.2:

Mezi dotazovanými respondenty jednotlivých druhů škol je rozdíl ve výběru hudební činnosti. Hru na hudební nástroj a zpěv preferují zejména respondenti střední pedagogické školy.

11 respondentů z pedagogické školy se věnuje denně hře na hudební nástroj. Zbýlých 17 hlasů patří k vyjádření ostatních respondentů z ostatních škol. Žádná z dotazovaných škol však nepřevyšuje počet 17 respondentů. 8 respondentů z pedagogické školy se věnuje denně zpěvu. Zbýlých 23 hlasů je rozděleno mezi ostatní respondenty dotazovaných škol. Žádná z dotazovaných škol však

nepřevyšuje počet 8 respondentů. Pro objasnění této hypotézy čerpáme fakta získaná z grafů č.9, 22, 29 a 36.

Hypotéza č.2 se potvrdila.

Obě pracovní hypotézy se prokázaly. Tím byla potvrzena i základní východisková hypotéza C.

Základní východisková hypotéza D

Trendem pro značnou část současné mládeže je, aby byla bavena bez vlastní účasti na organizovaném způsobu prožívání volného času.

Hypotéza č.1:

Větší část dotazovaných respondentů má zájem o vznik mládežnického klubu.

Graf č.14 uvádí, že 259 respondentů z 292 má zájem na vzniku mládežnického klubu v Liberci. Nejmenším počtem souhlasu se podílelo soukromé gymnázium, kde z 20 respondentů se vyjádřilo kladně jen 7.

Hypotéza č.1 se potvrdila.

Hypotéza č.2:

Větší část dotazovaných respondentů, nemá zájem se podílet na tvorbě programu mládežnického klubu.

Výsledky jsou zachyceny v grafu č.17. Negativně se vyjádřilo 186 respondentů z 292. Nejvýraznější negativní postoj měli respondenti z SPŠSE. Zde se vyjádřilo negativně 95 ze 117 respondentů.

Hypotéza č.2 se potvrdila, jelikož větší část dotazovaných respondentů se vyjádřilo negativně.

Hypotéza č.3:

Větší část adolescentů dává přednost v denním využívání volného času pasivním aktivitám v neprospěch aktivních.

Z grafů č.9, 22, 29 a 36 vyplývá, že většina respondentů dává přednost v denním využívání volného času poslechu populární hudby, rozhovorům s přáteli,

sledováním televize a poslechu rozhlasu. Tyto činnosti můžeme označit jako aktivity pasivního charakteru.

Hypotéza č.3 se potvrdila.

Všechny tři hypotézy potvrdily platnost tvrzení, tudíž byla potvrzena i základní východisková hypotéza D.

3.8 Závěry průzkumu

Výsledky průzkumu ukázaly, že pokud program pro adolescenty, který připravuje DDM v Liberci v rámci mládežnického klubu, bude vycházet a zároveň podporovat priority mladé generace, mladí lidé budou tento klub rádi navštěvovat. Vždyť z 292 dotázaných respondentů se 259 vyjádřilo k založení klubu mládeže v Liberci kladně. I předpokládané aktivity, které by se mohly stát součástí činnosti klubu mládeže, větší část respondentů oslovily.

Z průzkumu vyplynulo, jaký styl aktivit adolescenti podporují, a o které činnosti mládež nejvíce má zájem. Výsledek nám potvrzuje, že se mládež nezajímá o aktivní styl prožívání osobního volného času. Můžeme tvrdit, že se adolescenti vzájemně podporují v pasivním způsobu volnočasových aktivit. O tom vypovídají výsledky průzkumu. Na otázku - kdo nejvíce ovlivňuje vaše zájmy ve volném čase - odpovědělo 193 respondentů, že nejsilnější vliv na ně mají jejich kamarádi. Mezi denním vyplňováním volného času jsou převážně zastoupeny aktivity pasivního charakteru. Například poslech hudby, rozhovory s přáteli, sledování televize. Týdenní činnosti se již mění v aktivní způsob prožívání volného času. Jsou to sportovní aktivity, výuka cizích jazyků, procházky. Naopak svůj volný čas adolescenti neradi vyplňují činnostmi jakými jsou pěstičství, sběratelství nebo hlídání dětí. Všechny uvedené hodnoty byly odvozeny od více než jedné poloviny dotazovaných respondentů.

Důležité zjištění průzkumu ukazuje, že adolescenti se zcela neodvracejí od organizovaného způsobu prožívání volného času. Jeho výběr však velmi často souvisí s druhem studia.

4 ZÁVĚR

Ve své práci jsem analyzovala problematiku volnočasových aktivit adolescentů. Zjištěné výsledky jsou důležitým zdrojem informací pro pochopení základních priorit mládeže při rozvrhu jejich aktivit ve volném čase. Získaná a zpracovaná data pomohou pracovníkům DDM v Liberci při sestavování a výběru aktivit Domu mládeže na další období a zároveň budou sloužit jako podklad pro připravovaný projekt mládežnického klubu v Liberci.

Díky bakalářské práci a přímému kontaktu s mladou generací jsem dospěla k následujícím poznatkům. Pokud chceme s mladými lidmi pracovat, je důležité jejich priority vnímat. Nemusí být vždy pravidlem, že nabídka smysluplných forem trávení volného času, předkládaných dospělými, je pro adolescenta vždy ten nejzajímavější způsob vyplnění volného času. Při práci s mládeží se nesmí zapomínat na skutečnost, že neexistuje jednotný pohled mladé generace na volnočasové aktivity, nýbrž se dělí do několika subkultur. Připravované akce nemohou oslovit všechny skupiny mladých lidí, ale snahou by mělo být, oslovit a zaujmout co nejširší okruh adolescentů.

Dalším velmi důležitým prvkem, na který by se nemělo při práci s adolescenty zapomínat, je komunikace. Bylo by nesprávné tvrzení, že existují pro komunikaci mezi dospělými a mladou generací pouze „slova“ pro vyjádření myšlenky. Nesmíme opomínat i na výraz tváře, hru těla a styl oblékání.

Bakalářská práce by měla sloužit k praktickým účelům. Vždyť inspirací pro námět mi byl skutečný problém nedostatečné registrace adolescentů v Domě dětí a mládeže v Liberci, který vyplynul z mé pedagogické praxe v této organizaci. Obsah bakalářské práce je velkým přínosem nejen pro mne, ale i ostatní pedagogy DDM v Liberci, kteří se podílejí na sestavování programu pro mládež.

Základní doporučení při sestavování programu pro adolescenty:

- 1) Vytvořit radu mládeže, která by se měla skládat z dobrovolníků z řad adolescentů. Úkolem rady by měla být spolupráce s vedením DDM. Podílet se na přípravách kulturních, sportovních, ale i jiných akcích, pořádaných pro adolescenty. Prosazovat priority mladé generace. Ovlivňovat obsah aktivit klubu mládeže již od jeho počátku. Z tohoto důvodu by bylo vhodné založit radu mladých v co nejbližší době. Někteří členy rady by se mohli stát dotazovaní respondenti, kteří se v dotazníku vyjádřili pozitivně ke spolupráci při tvorbě programu mládežnického klubu.*

- 2) *Nepodcenit funkci propagace klubu mládeže. Nečekat, že adolescenti přijdou za námi, nýbrž mi musíme za nimi. Připravit besedu na téma „možnosti volnočasových aktivit v klubu mládeže“ a navázat tak s ní pozitivní kontakt. Dobré by bylo, kdyby besedu vedl člověk věkově blízký oslovené skupině, například člen rady mládeže.*
- 3) *Při přípravách na činnostech určených mládeži vycházet z jejich priorit pro prožívání volného času. Pomáhat mladým organizátorům při zajímavých, ale nákladných akcích a získávat tak finanční prostředky. Například prostřednictvím různých grantů a projektů.*
- 4) *V připravovaném projektu mládežnického klubu vnímat i negativní vyjádření k jeho obsahu, která jsou patrná z průzkumu.*
- 5) *Snažit se připravovat co nejvíce aktivit o víkendech, kdy má mládež mnohem více volného času než ve všední den.*
- 6) *Vedení klubu by mělo být nenápadné a věkově blízké dané skupině.*

5 Literatura

- [1] **Vážanský, M. a Smékal, V.:** Základy pedagogiky volného času. Brno, Paido 1995.
- [2] **Pávková, J. a kol.:** Pedagogika volného času. Praha, Portál 1999.
- [3] **Ward, P.–Adams, S.–Levermore, J.:** Jak se připravovat na práci s mládeží. Praha, Portál 1997.
- [4] **Sak, P.:** Proměny české mládeže. Praha, Petrklíč 2000.
- [5] **Střediska pro volný čas dětí a mládeže.** Praha, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 1998.
- [6] **Langmeier, J.–Langmeier, M.–Krejčířová, D.:** Vývojová psychologie. Praha, H a H 1998.
- [7] **Vágnerová, M.:** Vývojová psychologie I. Praha, Karolinum 1997.
- [8] **Kuric, J. a kol.:** Vývojová psychologie. Praha, SPN 1964.
- [9] **Kuric, J.:** Vývinová psychológia, Nitra. Pedagogická fakulta 1992.
- [10] **Maňák, J. a kol.:** Kapitoly z metodologie pedagogiky. Brno, Masarykova Univerzita 1994.
- [11] **Čáp, J.:** Psychologie pro učitele. Praha, SPN 1987.
- [12] **Spousta, V. A kol.:** Teoretické základy výchovy ve volném čase. Brno, Masarykova Univerzita 1994.
- [13] **Kovařík, J. a kol.:** Děti v České republice 1996. Praha, Český výbor pro UNICEF 1997.
- [14] **McBride, R.:** Úvod do kvalitativního výzkumu. Liberec, Technická Univerzita 1995.
- [15] **Vágnerová, M.:** Psychologie problémových dětí a mládeže. Liberec, Technická Univerzita 2000.

6 Přílohy

Příloha č.1: Výzkum aktivit mládeže ve věku 15-18 let ve volném čase

Příloha č.2: Osobnost pedagoga volného času

Příloha č.3: Osobnostní psychické vlastnosti

Příloha č.4: Vyhláška MŠMT ČR č.432/1992 sb.

Příloha č.5: Metodický pokyn MŠMT ČR čj. 28089/98-51 k činnosti a zásadám financování a hospodaření středisek pro volný čas dětí a mládeže

Příloha č.6: Výsledky ankety DDM v Liberci

Příloha č.7: Záznamový arch pro organizaci průzkumu

Příloha č.8: Subjektivní prožívání volného času

Příloha č.9: Dotazník

PŘÍLOHA č.1

Tab.: Komparace aktivit mládeže ve věku 15 - 18 let ve volném čase
(podle aktivit z baterie v roce 1982). Pramen: 1982/1, 1984/1, 1991/1, 1996/1

A K T I V I T A	1982		1984		1992		1996	
	Index	Pořadí	Index	Pořadí	Index	Pořadí	Index	Pořadí
poslech rozhlasu	4,57	1	4,63	2	4,44	2	4,25	4
četba novin a časopisů	4,44	2	4,46	3	4,30	4	3,92	5
sledování televize	4,27	3	4,67	1	4,74	1	4,80	1
poslech magnetofonu , gramofonu, CD	4,07	4	4,38	4	4,35	3	4,45	2
četba knih	3,91	5	3,80	5	3,59	6	3,33	7
povídání si s přáteli a známými	3,45	6	3,56	6	4,16	5	4,41	3
návštěva kina	3,32	8	2,97	8	2,90	8	2,38	12
schůzka s partnerem	3,41	7	2,97	7	2,73	7	3,07	8
aktivní sportování	3,27	9	2,97	9	2,47	9	2,67	11
odpočinek, nicnedělání	2,58	10	2,94	10	2,87	21	3,42	6
kutilství	2,72	11	2,46	13	1,60	16	1,71	18
návštěva sportovních utkání	2,71	12	2,62	11	2,01	14	1,94	15
návštěva diskoték, tanečních zábav	2,68	13	2,48	12	2,61	10	2,85	9
turistika, trampování, pobyt v přírodě	2,43	14	2,31	14	2,15	12	2,12	13
hudební a dramatická činnost	2,39	15	2,06	18	1,62	17	1,88	16
výtvarná činnost	2,39	16	2,06	19	1,76	15	1,79	17
návštěva divadla	2,21	17	1,74	21	1,61	18	1,67	19
návštěva koncertu populární hudby	2,21	18	2,23	15	2,01	13	1,97	14
návštěva kaváren, restaurací	2,18	19	2,19	16	2,21	11	2,68	10
návštěva výstavy, muzea, galerie	2,18	20	1,87	20	1,50	20	1,62	20
sběratelství	2,15	21	2,11	17	1,64	19	1,58	21
návštěva koncertu vážné hudby	1,65	22	1,38	22	1,30	22	1,23	22

Osobnost pedagoga volného času					
Předpoklady	biofyzické	psychické			
		axiologické (hodnotové)	gnoseologické (vědomostní)	praxeologické (činnostní)	
Zasahovaná stránka osobnosti	somatická	emoční	intelektuální	volní	
Formativní elementy	- tělesné zdraví - fyzická zdatnost a odolnost - normální funkce a pohotovost smyslových orgánů	- vlohy - schopnosti - nadání - vlastnosti: temperamentové, povahové, charakterové	teoretické vzdělání a rozhled: - všeobecné - odborné - filozofické - psychologické - sociologické - pedagogické	praktické dovednosti: - empatické - komunikační - projekční - operační - diagnostické - prognostické	
Získávány jsou	cvičením	výchovou	vzdělávacím	výcvikem	
Externě se projevují jako	tělesná konstituce	povaha	vzdělání	chování	
Profilace osobnosti	osobnostní		vzdělanostní	dovednostní	
Vypovídající o pedagogovi	jaký je		co ví	co umí	

Osobnostní psychické vlastností pedagoga volného času				
Temperamentové	Schopnosti			Charakterové
	emocionální	volní	intelektuální	
- zdatnost: psychomotorická, psychosomatická - stabilita: neuropsychická, sebeovládání - tolerance: psychická, frustrační - senzibilita: smyslová, citová - způsobilost: aktivizační, iniciační, stimulační, motivační - osobnostní: odolnost, rozvážnost, houževnatost, vyrovnanost, rozhodnost, trpělivost, zralost, optimismus, smysl pro humor	- láska a úcta: k člověku, k živému tvoru, k životnímu prostředí, k neživé přírodě, ke kultuře, k vědě, k umění, k technice, ke svobodě, k hodnotám - zánlení: pro povolání - sebeúcta	- asertivita - sebedůvěra - sebekázeň - autoregulace - sebekontrola - autokorekce - hodnotová orientace - prosociální (interpersonální) - touha po sebevzdělání, sebevýchově - kooperace - realistické sebezpejetí, vystupování, jednání, postoje	- mentální potence - schopnosti: koncentrační, pátrací, paměťní, poznávací, formulační, orientační, komunikační, holografické, adaptační, intuitivní, strategické, simulační, imaginativní, improvizací, kreativní, operační, diagnostické, prognostické, projekční	- empatické - sociální - otevřenost - upřímnost - ochota ke směně - ochota ke změně - respekt k povinnostem - spolehlivost - svědomitost - zásadovost - spravedlnost - odpovědnost: morální (subjektivní), právní (reálná) - samostatnost - cílevědomost - důslednost - slušnost, taktnost - pokora, skromnost - laskavost - nezištnost - pracovitost - tolerantnost - ohleduplnost - družnost, srdečnost - čestnost - hodnověrnost - přívětivost - pravdomilnost

Vyhláška

ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

č. 432/1992 Sb.,

o střediscích pro volný čas dětí a mládeže

ze dne 31. července 1992

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky stanoví podle § 45 odst. 2 zákona České národní rady č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění zákona České národní rady č. 390/1991 Sb., (úplné znění č. 395/1991 Sb.), a podle § 13 písm. a) zákona České národní rady č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství:

§ 1

Střediska pro volný čas dětí a mládeže

Střediska pro volný čas dětí a mládeže (dále jen „středisko“) jsou příspěvkovými organizacemi;¹⁾ zřizují se jako

- a) domy dětí a mládeže s širokou zájmovou působností²⁾ zahrnující obory alespoň ze dvou zájmových oblastí,
- b) stanice zájmových činností specializované na konkrétní zájmové oblasti²⁾, případně obory.

§ 2

Poslání a činnost střediska

- (1) Středisko uskutečňuje výchovně vzdělávací, případně rekreační činnost pro děti, mládež, případně jejich rodiče a další dospělí zájemce (dále jen „účastníci“) v jejich volném čase pravidelnou zájmovou činností, příležitostnou zájmovou činností, prázdninovou činností, individuální prací, soutěžemi a přehlídkami a nabídkou spontánních aktivit, a to během celého roku.
- (2) Pravidelná zájmová činnost se uskutečňuje v zájmových útvarech, jimiž jsou zejména kroužky, kluby, soubory, kursy.

¹⁾ § 31 zákona České národní rady č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky).

²⁾ 2) § 19 odst. 2 zákona České národní rady č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění zákona České národní rady č. 390/1991 Sb.,

- (3) Příležitostná zájmová činnost se uskutečňuje formou jednorázových nebo cyklických akcí, kterými jsou zejména exkurze, přednášky a besedy.
- (4) Prázdninová činnost se uskutečňuje formou táborů a odborných soustředění jako vyvrcholení činnosti zájmových útvarů, dále formou táborů a krátkodobých akcí určených především pro děti, případně mládež s dosud nevyhraněnými zájmy.
- (5) Individuální práce je jednou z forem výchovně vzdělávací činnosti uplatňované zejména v práci s talentovanými dětmi a mládeží.
- (6) Soutěže a přehlídky vyhlašované nebo doporučované ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky³⁾ a odborná soustředění jednotlivce a kolektivy vybrané na základě výsledků těchto soutěží organizuje středisko z pověření zřizovatele.
- (7) Spontánní činnost se uskutečňuje formou průběžné nabídky zájmového nebo rekreačního charakteru pro účastníky.
- (8) Středisko může poskytovat podle podmínek a potřeb odbornou pomoc v oblasti práce s dětmi a mládeží v jejich volném čase především předškolním zařízením, školám a školským zařízením a občanským sdružením pracujícím s dětmi a mládeží, a to zejména organizováním seminářů, školení, odborných instruktáží, konzultací, případně vydáváním metodických materiálů.

§ 3

Organizace a řízení střediska

- (1) K zajištění organizace činnosti a provozu střediska vydává ředitel střediska (dále jen „ředitel“) po projednání s pracovníky střediska vnitřní řád, který obsahuje zejména pravidla vnitřního režimu, hygienické pokyny a pokyny pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci.⁴⁾
- (2) Ředitel zřizuje pedagogickou radu jako svůj poradní orgán. Jejími členy jsou interní pedagogičtí pracovníci. Další členy jmenuje ředitel z řad externích pedagogických pracovníků a dobrovolných pedagogických spolupracovníků a zástupců rodičů dětí a mládeže.
- (3) Ředitel stanoví úkoly a rámcový plán činnosti pro příslušný školní rok na jeho počátku, a to po dohodě se zřizovatelem.

³⁾ 3) § 3 odst. 2 a 3 vyhlášky ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č. 431/1992 Sb., o organizaci a financování soutěží a přehlídek žáků předškolních zařízení, škol a školských zařízení.

⁴⁾ § 133 odst. 5 a § 273 odst. 3 zákoníku práce č. 65/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

§ 4

Hospodaření střediska

- (1) Hospodaření střediska se řídí zvláštními předpisy.⁵⁾
- (2) Ředitel v jednotlivých případech stanoví výši příspěvku na úhradu nákladů na činnost ze strany účastníků, a to v dohodě se zřizovatelem. Při stanovení výše příspěvku zohledňuje charakter činností, zájmy společnosti a sociální možnosti účastníků. Ve zvláště odůvodněných případech s přihlédnutím k sociálním poměrům účastníka může ředitel v dohodě se zřizovatelem osvobodit účastníka od placení příspěvku zčásti, případně zcela.

§ 5

Ředitel střediska určí v případech, kdy to vyžadují pedagogické, hygienické nebo organizační podmínky, maximální počty účastníků.

§ 6

Název a označení střediska

- (1) Název střediska se skládá
 - a) ze slov „dům dětí a mládeže“ u zařízení uvedených v § 1 písm. a),
 - b) ze slova „stanice“ a slov vystihujících obsahové nebo věkové zaměření u zařízení uvedených v § 1 písm. b) (např. „stanice elektroniky“, „stanice mladých ochránců přírody“), případně jednoslovného či dvouslovného populárního názvu, a dále úředního názvu sídla v prvním pádě a z názvu okresu v prvním pádě, jestliže sídlem střediska není okresní město.
- (2) Označení budovy střediska a užívání kulatého úředního razítka se řídí zvláštním předpisem.⁶⁾

§ 7

Přechodná ustanovení

Právní forma středisek zřízených podle dosavadních předpisů se upraví podle § 1 nejpozději do 31. prosince 1994.

⁵⁾ § 32 zákona České národní rady č. 576/1990 Sb., Vyhláška ministerstva financí České republiky č. 205/1991 Sb., o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu České republiky a o finančním hospodaření rozpočtových a příspěvkových organizací.

⁶⁾ § 1 a 2 vyhlášky ministerstva vnitra České republiky č. 435/1990 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o užívání státního znaku a státní vlajky České republiky

Zrušovací ustanovení

Zrušují se:

1. vyhláška ministerstva školství České socialistické republiky č. 91/1979 Sb., o výchovně vzdělávací činnosti domů pionýrů a mládeže, stanic mladých techniků, stanic mladých přírodovědců a stanic mladých turistů,
2. instrukce ministerstva školství České socialistické republiky ze dne 4. května 1981 č. j. 13 549/81-201, kterou se upravují podrobnosti o domech pionýrů a mládeže, o stanicích mladých techniků, stanicích mladých přírodovědců a stanicích mladých turistů.

§ 9

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

Ministr:
v z. Pátý v. r.
náměstek

Metodický pokyn MŠMT ČR čj. 28 089/98–51 k činnosti a zásadám financování a hospodaření středisek pro volný čas dětí a mládeže

MŠMT považuje střediska pro volný čas dětí a mládeže (dále jen střediska) za významné subjekty mimoškolní výchovy a vzdělávání, organizátory účelného využívání volného času dětí a mládeže. Jejich činnost je chápána i jako významný nástroj prevence negativních jevů.

Pro zajištění řádné činnosti středisek a jejich dalšího kvalitativního rozvoje, považuje MŠMT za nezbytné zabezpečit realizaci níže uvedených opatření.

Při praktickém uplatňování následujících pokynů a doporučení je nutné, aby školské úřady (dále jen ŠÚ) a střediska respektovaly specifika daná místními podmínkami a potřebami. Je zřejmé, že s ohledem na místo působení (velká města, menší obce), sociální zázemí a další faktory nelze požadavky uvedené v následujícím textu aplikovat stejným způsobem.

A. Definice činností středisek

Tímto metodickým pokynem se v další části upravují některá pravidla pro využití mimorozpočtových finančních prostředků v činnosti středisek. Tato úprava je vázána na formy a obsah činnosti.

Z toho důvodu stanovuje MŠMT výklad definic, pojmů, charakteristiky a obsahu všech činností středisek, stanovených 2 vyhlášky MŠMT ČR č. 432/1992 Sb., o střediscích pro volný čas dětí a mládeže (dále jen vyhlášky).

Činnost středisek se v zásadě dělí na tři části:

- 1) **činnosti pravidelné**, které vyplývají z odstavce 2, § 2, vyhlášky
- 2) **činnosti nepravidelné**, které vyplývají z odstavců 3, 4, 5, 7, 8 § 2 vyhlášky
- 3) **organizace soutěží**, které vyplývají z odstavce 6, § 2 vyhlášky

§ 2, odst. 2 – Pravidelná činnost

Pravidelná zájmová činnost je organizována zejména ve stálých zájmových útvarch. Jejími účastníky jsou zapsaní členové zájmových útvarů. Je realizována průběžně, zpravidla v pevně stanovených termínech v průběhu celého roku.

Pravidelnou činností se rozumí:

- činnost zájmových útvarů dětí a mládeže (tj. kroužků, klubů, souborů apod.), které mají stálou členskou základnu a pravidelně se scházejí ke své činnosti;
- pravidelně se opakující, předem a konkrétně v plánu práce stanovené akce výchovně vzdělávacího charakteru. Tím jsou rozuměny například dlouhodobé kurzy (tj. kurzy, jejichž program je rozvržen do více než dvou měsíců) určené pro děti a mládež.

§ 2, odst. 3 – Příležitostná zájmová činnost

Zájmová činnost příležitostná zahrnuje nabídku organizovaných příležitostných nebo cyklických akcí výchovně vzdělávacího nebo rekreačního charakteru. Přes určitou možnou pravidelnost to není činnost průběžná. Je organizována či řízena pedagogem a je časově omezena.

Příležitostnou činností se rozumí:

- jednorázové nebo cyklické akce, jednodenní i vícedenní akce a činnosti;
- jedná se zejména o besedy, přednášky, exkurze, kulturní a sportovní akce;
- jednodenní i krátkodobé akce, pobyty v přírodě, výlety, zájezdy apod.;
- jednorázové kurzy, školení a další aktivity;
- výstavy;
- koncerty, divadelní a další kulturní programy;
- společné akce rodičů s dětmi;
- příměstské tábory;
- příležitostnými akcemi jsou rovněž školení a kurzy určené dospělým zájemcům. (Akce určené pro dospělé účastníky nesmí být převažující činností středisek a nemohou být organizovány na úkor činnosti věnované dětem a mládeži.)

§ 2, odst. 4 – Prázdninová činnost

Za prázdninovou činnost je pokládáno:

- pořádání táborů;
- odborných a ostatních vícedenních soustředění zájmových útvarů střediska;
- pořádání táborů pro ostatní děti a mládež;

- krátkodobé nebo tzv. víkendové akce, rozumí se tím např. výlety, táboření, lyžařské zájezdy, cyklistické výlety apod.;
- prázdninová činnost se realizuje o všech školních prázdninách nebo v době, kdy z různých důvodů neprobíhá školní výuka.

§ 2, odst. 5 – *Individuální práce*

Individuální práci se rozumí zejména systematická práce s talentovanými dětmi a mládeží, prováděná zejména prostřednictvím:

- vyhledávání a podpory talentovaných dětí a mladých lidí;
- vytváření speciálních zájmových útvarů pro talentované jedince;
- organizací speciálních činností pro děti a mládež s vyhraněnými zájmy;
- odborného poradenství a dozoru;
- organizování vzdělávacích akcí, odborných soustředění, expedic a dalších.

§ 2, odst. 6 – *Soutěže a přehlídky*

Střediska jsou zpravidla pověřována ŠÚ uspořádáním a organizací soutěží různých stupňů, festivalů a přehlídek ve smyslu vyhlášky MŠMT č. 431/1992 Sb., o organizaci a financování soutěží a přehlídek žáků předškolních zařízení, škol a školských zařízení, ve znění pozdějších předpisů, vyhlašovaných nebo spoluvyhlašovaných MŠMT. Podíl středisek spočívá zejména v jejich přípravě, organizaci, materiálním a technickém zajištění atd.

Součástí soutěží, festivalů a přehlídek jsou, podle jejich charakteru a po dohodě se ŠÚ, odborné hodnotící semináře, soustředění, konzultace a další návazné činnosti.

§ 2, odst. 7 – *Spontánní činnost*

Spontánní činností se rozumí průběžná i jednorázová nabídka aktivit a činností volně a nezávazně přístupných všem zájemcům, bez pevného řádu a časového vymezení a za nepřímého pedagogického působení.

Příkladem nabídky spontánních činností je například:

- provoz klubovny, herny, knihovny, studovny apod.;
- volné využívání dalších zařízení střediska jako jsou dílny, počítačové učebny atd.;
- volné užívání sportovišť;
- výstavy;
- poradenská a konzultační činnost atd.

§ 2, odst. 8 – Odborná pomoc

Odbornou pomoc mohou střediska poskytovat dle svých možností pro školy a školská zařízení, občanská sdružení a další subjekty, které je o ni požádají nebo se na ní vzájemně dohodnou.

Odbornou pomocí se rozumí například:

- odborné konzultace k problematice volnočasových a dalších aktivit;
- organizace školení a odborné přípravy na základě příslušné akreditace;
- vydávání metodických materiálů, drobných vyučovacích pomůcek apod.;
- pořádání seminářů, instruktáží a dalších činností;
- specifickou formou je provozování putovních tras;
- půjčování speciálního vybavení, materiálu a dalších předmětů jiným subjektům (zpravidla za úplatu).

B. Řízení středisek a vzájemné vztahy se zřizovatelem

Pro další zkvalitnění řízení středisek, korekci a upřesnění vzájemných vazeb mezi středisky a jejich zřizovateli považuje MŠMT za nezbytné realizovat níže uvedená opatření.

Povinnosti středisek

1. Střediska jsou povinna předkládat ŠÚ a svému zřizovateli (pokud jím není ŠÚ), roční rámcové plány práce a hodnocení své činnosti za uplynulý školní rok. (Hodnocení činnosti může být obdobou výroční zprávy.) Střediska jsou povinna s ŠÚ a se zřizovatelem konzultovat i všechny zásadní změny, které nastanou v průběhu roku a které se rozhodujícím způsobem týkají jejich činnosti vyplývající ze schváleného plánu práce. Plány práce se zpracovávají na období školního roku, tj. od 1. 9. běžného roku do 31. 8. následujícího roku.
2. Obsahem plánu práce je souhrn realizovaných činností střediska stanovených vyhláškou a dalších aktivit střediskem plánovaných. Podle místních možností a podmínek je nutné do plánů práce postupně naplňovat činnosti dle všech ustanovení uvedených v 2 vyhlášky, vyjma bodu 8.
3. Na základě vyžádání MŠMT, ev. z jeho pověření IDM MŠMT, střediska poskytou své plány práce, hodnocení činnosti, případně i další informace a podklady.
4. Střediska řádně vedou povinnou pedagogickou dokumentaci, zejména k pravidelné a táborové činnosti. Dle charakteru činností a akcí i o dalších svých aktivitách (ve smyslu § 45b, zákona č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, v platném znění).

5. Střediska jsou povinna řádně a včas vyplňovat stanovená statistická hlášení. (Např. výkaz V15-01.)
6. Ředitelé středisek, příp. další odborní pracovníci, se zúčastňují porad a seminářů organizovaných MŠMT nebo dalšími institucemi ministerstvem k tomu pověřenými.
7. Ředitelům středisek se připomínají povinnosti vyplývající pro ně z obecně závazných právních předpisů, zejména povinnost zákonného pojištění dle § 205d Zákoníku práce č. 65/1965 Sb. MŠMT doporučuje, aby svou činnost a její účastníky rovněž zabezpečili vhodným pojištěním.

Povinnosti ŠÚ

1. ŠÚ je povinen posoudit předložené plány práce a hodnocení činnosti středisek. Při posuzování přihlíží zejména k místním podmínkám a potřebám, k zapracování zásadních a aktuálních úkolů a potřeb resortu školství majících přímou vazbu ke střediskům. Své vyjádření (souhlas, nesouhlas, návrhy na doplnění) předá střediskům písemně.
2. ŠÚ se vyjadřuje k plánům práce a hodnocení činnosti všech středisek, která jsou zařazena v síti škol a školských zařízení a kterým poskytuje finanční prostředky. U středisek, kde není ŠÚ zřizovatelem jde zejména o posouzení účelnosti a oprávněnosti využívání finančních prostředků, které ŠÚ středisku poskytuje a posouzení jejich celkového objemu s ohledem na rozsah činnosti střediska. Oprávnění ŠÚ k této činnosti vyplývá z postavení ŠÚ jako územně příslušného správce sítě škol a školských zařízení, který je ze zákona oprávněn kontrolovat účelnost z rozpočtu resortu školství poskytovaných finančních prostředků.
3. V zájmu zkvalitnění činnosti středisek a jejich vzájemné vyšší provázanosti, seznámí ŠÚ s tímto metodickým pokynem ostatní zřizovatele středisek v rámci své územní působnosti a projedná s nimi společný postup při jeho realizaci.
4. Určené školské úřady koordinují činnost středisek v oblasti svého působení (např. formou pravidelných porad či seminářů).

Ministerstvo

Problematikou činnosti středisek se na MŠMT zabývá odbor pro mládež. Trvale se jí věnuje poradní orgán náměstka ministra – Rada pro střediska volného času dětí a mládeže.

V zájmu zkvalitnění činnosti, její koordinace a větší vzájemné provázanosti, bude MŠMT v dvouletých cyklech organizovat celostátní porady ředitelů středisek. Dle aktuální potřeby mohou být organizovány i další porady a semináře pro ředitele a ostatní zaměstnance středisek. Ty mohou být z pověření MŠMT pořádány i dalšími subjekty, např. formou oblastních porad.

MŠMT bude spolu s IDM metodicky napomáhat rozvoji činnosti středisek vydáváním metodických materiálů. K pravidelné vzájemné informovanosti bude IDM nadále čtvrtletně vydávat Informační listy. Dle aktuálních potřeb bude vydávat i další metodické materiály. Jejich odběrateli by měla být všechna střediska.

Česká školní inspekce bude požádána o zvýšení objemu kontrolní činnosti ve střediscích.

C. Zaměření činnosti středisek

Obsah činnosti středisek je stanoven vyhláškou a dále precizován v bodě „A“ tohoto metodického pokynu. Při jejím praktickém naplňování v jednotlivých střediscích považuje MŠMT za potřebné postupně přenést těžiště činnosti středisek zejména do následujících vybraných oblastí.

1. MŠMT předpokládá, že převažující, avšak nikoliv jedinou formou činnosti středisek, je i nadále pravidelná činnost stálých zájmových útvarů. Je však nezbytné odpovědně posoudit jejich tematické a obsahové zaměření. Posoudit, zda odpovídají zájmu dětí a mládeže na straně jedné a zájmu a potřebám společnosti na straně druhé. Za podstatné se považuje odpovědné zvážení efektivity provozování některých, zejména finančně náročných, činností.
2. V daleko větší míře je nutno organizovat akce a činnosti příležitostného charakteru. Výrazně je třeba rozšiřovat nabídku spontánních aktivit. Tuto činnost směřovat i do dnů pracovního volna.
3. Střediska musejí splňovat charakter otevřeného zařízení, tj. být přístupna bez větších zábran všem dětem a mládeži, a to po celý školní rok, dle možnosti i včetně prázdnin.
4. Za vhodné a potřebné se považuje pokračovat v pořádání dětských táborů v době školních prázdnin. Je žádoucí rozšiřovat jejich počet, plně využívat jejich kapacitu a vytvářet tím prostor pro další zájemce. Bylo by účelné organizovat obdobné táborové pobyty i pro děti nad 15 let s adekvátně upraveným programem. Za účelné se považuje pořádání specifických táborů určených pro rodiče s dětmi.
5. Organizování táborů však nemůže zcela zastavit veškerou činnost střediska v místě jeho stálého působení i v prázdninovém období.
6. Posláním středisek je umožnit účelné trávení volného času dětem a mládeži, spolu s výchovným působením. Ředitelé středisek musí zodpovědně posoudit provozování vysoce odborných, náročných nebo specifických činností, které jsou určeny jen jedincům nebo úzkému seskupení a které jsou finančně náročné. (Nejedná-li se o činnost dle § 2 odst. 5 citované vyhlášky.) Za totéž je považováno

organizování tělovýchovné a sportovní činnosti, která slouží k přípravě sportovců pro jiné subjekty než středisko nebo k účasti v řádných, pravidelných sportovních soutěžích vrcholového a výkonnostního sportu od úrovně okresních přeborů. Pro tuto činnost jsou předurčena především tělovýchovná občanská sdružení. Obdobně to platí i u zřizování kulturních souborů a uměleckých těles. Výjimkou může být pouze stav, kdy tato činnost není prokazatelně hrazena pouze z finančních prostředků středisek a nebude převažující činností středisek. Z prostředků střediska nemůže být hrazena rovněž individuální výuka hry na hudební nástroje (a další činnosti obdobného charakteru).

7. Vlastní činnost středisek je formou, a to dosti účinnou, primární prevence negativních vlivů na mladou generaci. V řadě středisek jsou rozvinuté konkrétní aktivity primární prevence. S ohledem na stávající trendy v naplňování volného času dětí a mládeže by střediska měla směřovat i k cílenému rozvoji dalších forem prevence, a to buď jako součást své hlavní činnosti, nebo ve spolupráci s různými občanskými sdruženími, obcemi a státními a dalšími institucemi. Žádoucími formami takové činnosti jsou např. Rómské kluby, práce s handicapovanou mládeží, nezaměstnanými čerstvými absolventy škol, specializované zájmové činnosti apod. Nadále rozvíjet vzestupný trend organizovaných činností rodičů s dětmi ve víkendových a prázdninových akcích s cílem posilovat rodinné vazby. Řada středisek se rovněž podílí na zajišťování informačního systému (informací) pro děti a mládež. Takováto zařízení ŠÚ efektivně podpoří i potřebnou úpravou rozpočtu.

D. Účastníci činnosti středisek

V zájmu rozšíření vlivu na mladou generaci považuje MŠMT za potřebné vytvářet ještě lepší podmínky pro účelné využívání volného času co nejširšímu okruhu dětí a mládeže. K tomu je třeba vytvořit ve střediscích větší prostor.

Činnost středisek musí být orientována na celou mladou generaci. Je třeba více proporcionálně členit jejich činnost podle věkových skupin. Výrazně větší důraz než dosud je třeba klást na práci se středoškolskou a učňovskou mládeží.

Za nezbytné se považuje organizovat širší a početnější aktivity určené pro minority – národnostní menšiny a etnika. Je třeba efektivněji napomáhat ve výchovném procesu této části mladé populace, nabídnout jí zapojení do činnosti ve střediscích, příp. pro ni, nejlépe v součinnosti s dalšími orgány státní správy a samosprávy, organizovat specifické akce a činnosti. Je třeba v této věci účinněji spolupracovat s příslušnými orgány státní správy a samosprávy.

Činnost ve střediscích musí být přístupná pro všechny sociální vrstvy mladé generace. Nemělo by se stávat, aby zájemce o činnost ve středisku ze sociálně slabé rodiny byl tímto handicapován anebo neměl možnost se za přijatelných podmínek na činnosti ve středisku účastnit. K tomu je třeba stanovit, v dohodě středisek, ŠÚ a obcí, jasná pravidla. Je nutné v této otázce úzce spolupracovat s odbory sociální péče okresních (magistrátních) úřadů. Výsledkem této společné dohody musí být přesně formulované podmínky, komu a za jakých předpokladů ředitel střediska poskytne slevu (v jaké procentní výši), příp. rozhodne o zproštění od poplatku za zápisné do zájmového útvaru či poplatku za účast na akci střediska. Toto opatření se přijímá individuálně a musí být v souladu s § 4 odst. 2 vyhlášky. V konečné fázi musí být tato otázka formulována do podoby písemného příkazu ředitele střediska.

E. Spolupráce středisek a dalších subjektů

Péče o mimoškolní výchovu mladé generace je záležitostí širokého spektra státních i nestátních subjektů. MŠMT považuje za potřebné zvětšit míru spolupráce středisek s dalšími subjekty, a to v zájmu vyšší efektivity činnosti středisek.

1. Za nezbytné je považováno vytvoření pevných a průhledných vztahů mezi středisky a obcemi. Je třeba účinněji naplňovat lokální a regionální politiku vůči mladé generaci. MŠMT považuje za potřebné výrazně zvýšit participaci obcí na finančním a materiálním zajištění provozu a činnosti středisek. To předpokládá výraznější podnícení zájmu obcí o střediska. Iniciativa musí vzejít od středisek za aktivní spoluúčasti ŠÚ.
2. MŠMT podporuje spolupráci středisek a občanských sdružení dětí a mládeže i ostatních občanských sdružení. Považuje její další rozvoj za potřebný a nutný. Na místo vytváření konkurenčního prostředí je třeba hledat vhodné formy spolupráce a kooperace. Za účelné se v této věci považuje uzavírání písemných smluv mezi středisky a občanskými sdruženími.
3. Střediskům se doporučuje využívat odborné a metodické pomoci Institutu dětí a mládeže MŠMT (IDM). Ten je schopen pomoci střediskům a spolupracovat s ním zejména v oblasti organizačního a ekonomického zajištění činnosti středisek a obsahové náplně jejich činnosti, případně i v dalších oblastech na základě konkrétní dohody.
4. MŠMT pověřilo IDM prováděním systematické poznávací činnosti a metodických návštěv ve střediscích. Střediska poskytnou pověřeným pracovníkům IDM potřebné informace a podklady, vztahující se k činnosti a zabezpečení provozu středisek.

F. Hlavní zásady financování a hospodaření středisek

1. Zásady financování středisek

1. Jednotlivým ŠÚ jsou **normativním způsobem** tzv. „**VOLNÝ ČAS**“ rozepsány prostředky na financování zájmových aktivit dětí a mládeže ve volném čase. Finanční prostředky jsou ŠÚ rozepisovány normativním způsobem, tj. úměrně k počtu všech žáků základních a středních škol denního studia v daném regionu. O efektivním využití prostředků ve střediscích pro volný čas, zájmových činnostech na školách, resp. jiných formách rozhoduje ŠÚ dle místních podmínek. ŠÚ poskytují prioritně finanční prostředky na pravidelnou činnost pro střediska zařazená v síti. ŠÚ pokrývají nejdříve mzdové a provozní náklady pravidelné činnosti středisek zřizovaných MŠMT nebo ŠÚ a mzdové náklady pravidelné činnosti středisek zřizovaných obcemi. Zbytek prostředků rozdělí na volnočasové aktivity všem školám, školským zařízením a střediskům na zabezpečení nepravidelné činnosti bez ohledu na zřizovatele. Celková síť středisek a ostatních volnočasových aktivit v daném regionu musí být stanovena přiměřeně k disponibilním zdrojům státního rozpočtu a objemu mimorozpočtových zdrojů.
2. **PRAVIDELNÁ činnost** středisek (uvedená v bodě „A1“ tohoto metodického pokynu) – je v zásadě ekonomicky zabezpečena rozpisem státního rozpočtu z úrovně ŠÚ. Pravidelná činnost svým charakterem odpovídá zařazení do skupiny škol a školských zařízení uvedených v bodu 4. metodického pokynu č. 25 751/96–40 “Příjmy vyplývající z právních norem,,. Příjmy z této pravidelné činnosti mohou být využívány pouze jako dodatkový zdroj pro pokrývání ostatních provozních (ne mzdových) výdajů středisek pro volný čas dětí a mládeže.
3. **NEPRAVIDELNÁ činnost** středisek (uvedená v bodě „A2“ tohoto metodického pokynu) – náklady jsou střediskům rozepsány ze státního rozpočtu prostřednictvím ŠÚ zpravidla částečně s tím, že celkové náklady nepravidelné činnosti jsou **hrazeny i z jiných zdrojů** získaných střediskem. Na tyto činnosti se **nevztahuje** ustanovení **bodu 4**, metodického pokynu č. **j 25 751/ 96–40** “Příjmy vyplývající z právních norem,,.

Střediska pro volný čas dětí a mládeže mohou u nepravidelných činností závazně ukazatele z oblasti mzdové regulace stanovené školských úřadem překročit o:

- počet zaměstnanců, kterými středisko zabezpečuje nepravidelné činnosti z jiných zdrojů než z prostředků státního rozpočtu,
- vyplacené mzdové prostředky hrazené z jiných zdrojů než z prostředků státního rozpočtu.

II. Zásady hospodaření středisek

1. Dle § 1, vyhlášky jsou střediska příspěvkovými organizacemi. MŠMT proto považuje za nezbytné, aby zřizovatelé středisek zabezpečili v těch místech, kde dosud střediska působí jako rozpočtové nebo zálohové organizace, jejich převedení na příspěvkovou formu hospodaření. Toto převedení je nutno uskutečnit nejpozději k 1. 9. 1999. MŠMT však netrvá na provedení této změny u malých středisek¹⁾ s nízkými rozpočty, kde by se příspěvková forma hospodaření jevila jako nevýhodná. MŠMT v této věci stanovuje, že příspěvkovými organizacemi se musí stát všechna střediska nejpozději tehdy, kdy náklady na jejich činnost v uplynulém roce dosáhly 500 tis. Kč a více.
2. S ohledem na § 4, odst. 2 vyhlášky ředitel střediska:
 - v rámci **pravidelné činnosti** (§2, odst. 2 vyhlášky, bod „A1“ tohoto pokynu) stanoví před zahájením školního roku písemným příkazem zásady pro stanovení účastnických poplatků (zápisného). U velkých středisek²⁾ může ředitel pověřit stanovením poplatků další zaměstnance. Posoudí výši zápisného do zájmových útvarů s přihlédnutím k finanční náročnosti, atraktivnosti a módnosti. Současně stanoví a přesně uvede výjimky a úpravy stanovené dle bodu 3, část “D., tohoto pokynu.
 - v rámci **nepravidelné činnosti** (§2, odst. 3, 4, 5, 7, 8 vyhlášky, bod „A2“ tohoto pokynu) stanoví před zahájením školního roku, příp. nejpozději před konáním akce, písemným příkazem zásady a způsob tvorby stanovení výše poplatků za účast na akcích. U velký středisek může ředitel stanovováním poplatků pověřit další oprávněné zaměstnance. Současně stanoví a přesně uvede výjimky a úpravy stanovené dle bodu 3, část “D., tohoto pokynu.
3. V případě, že je středisko (dle § 2, odst. 6 vyhlášky, bod „A3“ tohoto pokynu) pověřeno **organizací a zajištěním soutěže** (soutěží), postupuje dle vyhlášky MŠMT č. 431/1992 Sb., o organizaci a financování soutěží a přehlídek žáků předškolních zařízení, škol a školských zařízení, ve znění pozdějších předpisů. ŠÚ přidělí středisku finanční prostředky rozepsané z rozpočtu RgŠ na zajištění soutěží vyplývajících z vyhlášky č. 431 /1992 Sb. a na další aktivity, kterými jsou střediska školským úřadem pověřována, účelově na konkrétní akce.

¹⁾ Malými středisky se rozumějí ta, která mají roční dotaci na činnost ve výši do 50 tis. Kč a nemají více než 4 přepočtené pedagogické pracovníky.

²⁾ Velkými středisky se rozumějí ta, která mají roční dotaci na činnost vyšší než 500 tis. Kč a mají více než 5 přepočtených pedagogických pracovníků.

G. Doporučení

MŠMT doporučuje neškolským zřizovatelům středisek (magistrátům, městským a obecním úřadům, církvím a občanským sdružením):

- aby ve výše uvedených otázkách postupovali shodným nebo obdobným způsobem;
- prohloubili v této věci vzájemnou součinnost se školskými úřady;
- věnovali problematice středisek zvýšenou pozornost;
- dle svých možností finančně a materiálně podpořili činnost středisek;
- napomáhali v řešení prostorových problémů pro činnost středisek.

Příloha k metodickému pokynu MŠMT ČR čj. 28 089/98–51

Vysvětlení některých pojmů a názvů uváděných v textu metodického pokynu

Kroužek – menší zájmový útvar, jehož činnost směřuje zpravidla k uspokojení vlastních zájmů a potřeb jeho členů, má stálou členskou základnu a pravidelně pracuje zpravidla po celý rok.

Soubor – je zájmový útvar, jehož činnost směřuje jak k vnitřnímu obohacení jeho členů, tak k veřejné prezentaci výsledků své činnosti. Má zpravidla pevnou vnitřní organizační strukturu, většinou esteticko–výchovný charakter – pěvecký, hudební, dramatický, divadelní apod.

Klub – je zájmový útvar s volnější organizační strukturou s možnou převažující receptivní činností členů.

Klubem se rovněž v obecném významu rozumí zařízení (zpravidla objekt nebo místnost) sloužící ke klubové činnosti.

Klubová činnost – je a) vlastní činnost klubu, b) souhrn činností realizovaných v klubovém nebo jiném, obdobném, zařízení.

Oddíl – ve struktuře středisek je to zpravidla obdoba kroužku. Užívá se obvykle pro specifické činnosti, např. tábornický, turistický, vodácký apod.

Kurz – je útvar s vymezenou délkou trvání, většinou do jednoho roku. Má pevnou členskou základnu. Činnost kurzu směřuje k získání určitého druhu a množství vědomostí nebo dovedností. Po skončení kurzu může být jeho účastníkům vydáváno absolventské osvědčení.

Přednáškový cyklus – je souhrn monotematických nebo různorodých vzdělávacích přednášek, určených širokému spektru zájemců.

Tábor – tábory jsou rekreační a vzdělávací pobyty pro děti a mládež. Jejich programovou náplň tvoří zejména tělovýchovná a sportovní činnost, kulturní aktivity a činnost spojená s pobytem v přírodě. Tábory mohou být stálé (s ubytováním a pobytem na jednom místě), putovní (po určité trase s měnícím se místem ubytování) pěší, cyklistické, vodácké apod., popř. tábory kombinované. Tábory organizované střediskem mohou být určeny jak pro účastníky stálé činnosti ve středisku, tak i pro ostatní zájemce.

Podmínky pro organizování táborů jsou podrobně definovány ve vyhlášce MZ č. 185/1990 Sb., o zotavovných a podobných aktivitách pro děti a dorost.

Příměstský tábor – příměstské tábory mají charakter příležitostné činnosti sociální i vzdělávací. Jeho program je jistou obdobou běžných táborů, přizpůsobených podmínkám místa, kde se koná. Příměstský tábor neposkytuje ubytování. Účastníci denně docházejí ze svých domovů. Příměstský tábor může být organizován jako souhrnná akce pro stálé účastníky nebo s možností účasti na jednotlivých denních aktivitách. Náplní činnosti příměstského tábora může být i souhrn různých spontánních aktivit.

Odborné soustředění – je pobyt se specializovaným zaměřením, určený pro členy zájmových útvarů nebo souborů střediska. Odborné soustředění je organizováno jako pokračování či vyvrcholení celoroční činnosti zájmových útvarů, nebo je zaměřeno (zejména u souborů) na důkladnější nácvik.

Expedice – je specifická forma odborného soustředění s vyšším tematickým zaměřením.

Krátkodobá akce – je akce konaná v období dvou a více dnů, zpravidla spojená s ubytováním a realizovaná mimo sídlo střediska. Může být pevně tematicky vyhraňena nebo mít obdobný charakter činnosti jako tábor. Účastníky mohou být jak stálí účastníci činnosti střediska, tak ostatní zájemci. Pro krátkodobé akce se někdy také užívá označení víkendová akce či „víkendovka“.

Talent – talentem rozumíme jedince, který má rozvinuté vlohy, které mu umožňují nadprůměrné výkony v určité oblasti.

Odborná pomoc – je poskytování rad a informací, které má středisko k dispozici nebo má přístup k jejich zdrojům. Organizace specializovaných kurzů, školení, přednášek, besed, vydávání metodických materiálů a dalších činností pro zájemce z jiných subjektů. Zpravidla se jedná o občanská sdružení, školy a školská zařízení a další. Střediska, která pro to mají předpoklady, mohou obdržet akreditaci MŠMT, např. k provádění odborné přípravy i dalším školicím činnostem. Za odbornou pomoc se považuje i zapůjčování materiálně-technického vybavení a zařízení dalším subjektům, realizované zpravidla za úplatu.

MALÁ ANKETA PRO VÁS

(50 respondentů)

1. Jak trávíš nejčastěji svůj volný čas ?

27
☐ Sportem	20
☐ Televize	12
☐ Turistikou
26
1
3
☐ Hodbou: pasivně x aktivně	37
☐ S kamarády	0
☐ Na house party
22
☐ U počítače	23
☐ Četbou	0
☐ Na diskotéce
10
☐ Jak kdy	4
☐ U příbuzných	7
☐ Jinde (napíš kde)

venku, u koní, výtvar. kroužek, disco tance, karate, ve škole, na chatě, experimentál. studio, ZUŠ, kytarou

2. Kde získáváš nejčastěji pro tebe důležité informace?

33
☐ Internet	29
☐ Denní tisk, časopisy	12
☐ Učitelé
28
☐ Televize	22
☐ Knihy	11
☐ Příbuzní
12
☐ Rozhlas	25
☐ Kamarádi	0
☐ Jinak (napíš jak)

3. Uvítal bys otevření ICM* v Liberci?

50
☐ Ano

0
☐ Ne

4. Mělo by být spojeno s klubem pro mládež (místo pro setkávání a nějaký program pro tebe)?

47
☐ Ano

3
☐ Ne

5. Co by v klubu nemělo chybět?

23
☐ Ozvučení

42
☐ Internet

17
☐ Bar

18
☐ Informátor

18
☐ Psycholog

19
☐ Kulečník a šipky

16
☐ Jeviště a hlediště

30
☐ Klubové posezení

38
☐ Příjemná atmosféra

Další nápady: koncerty roc. skupin, informač. softwer na PC, amatér. Divadlo, intrnet café, síťové počítač. hry, snack bar, jídelna (Mc. Donald), koncerty kapel začínajících i pokročilých, čajovna, velkoplošná televize+video, přednášky, kurzy

6. Kolik je ti let?

10ti letých - 1

13ti letých - 6

14ti letých - 29

15ti letých - 12

☐☐

7. Jakou školu navštěvuješ?

23
☐ ZŠ

26
☐ SŠ

0
☐ OU

8. Kde bydlíš?

12
☐ Centrum

16
☐ Okrajová čtvrť

19
☐ Sídliště

Jinde (napíš kde): u ZOO, kousek od Botanky, ve Vesci, u Hodkovic nad Mohelkou na samotě, na vesnici, Frýdlant v Čechách

*ICM= informační centrum pro mládež - místo, kde lze získat nejružnější informace např. o vlastním uplatnění (školy, podniky, volná místa, brigády tuzemské i zahraniční,...)

DDM Větrník děkuje za čas i nápady, které jste do ankety vložili a slibuje, že budou použity ve Váš prospěch.

ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO PRUŽKUM

PŘÍLOHA č.7

ŠKOLA:

TŘÍDA:

OBOR:

SPECIFIKA OBORU:

CHARAKTERISTIKA PRUŽKUMU:

DEN:

HODINA:

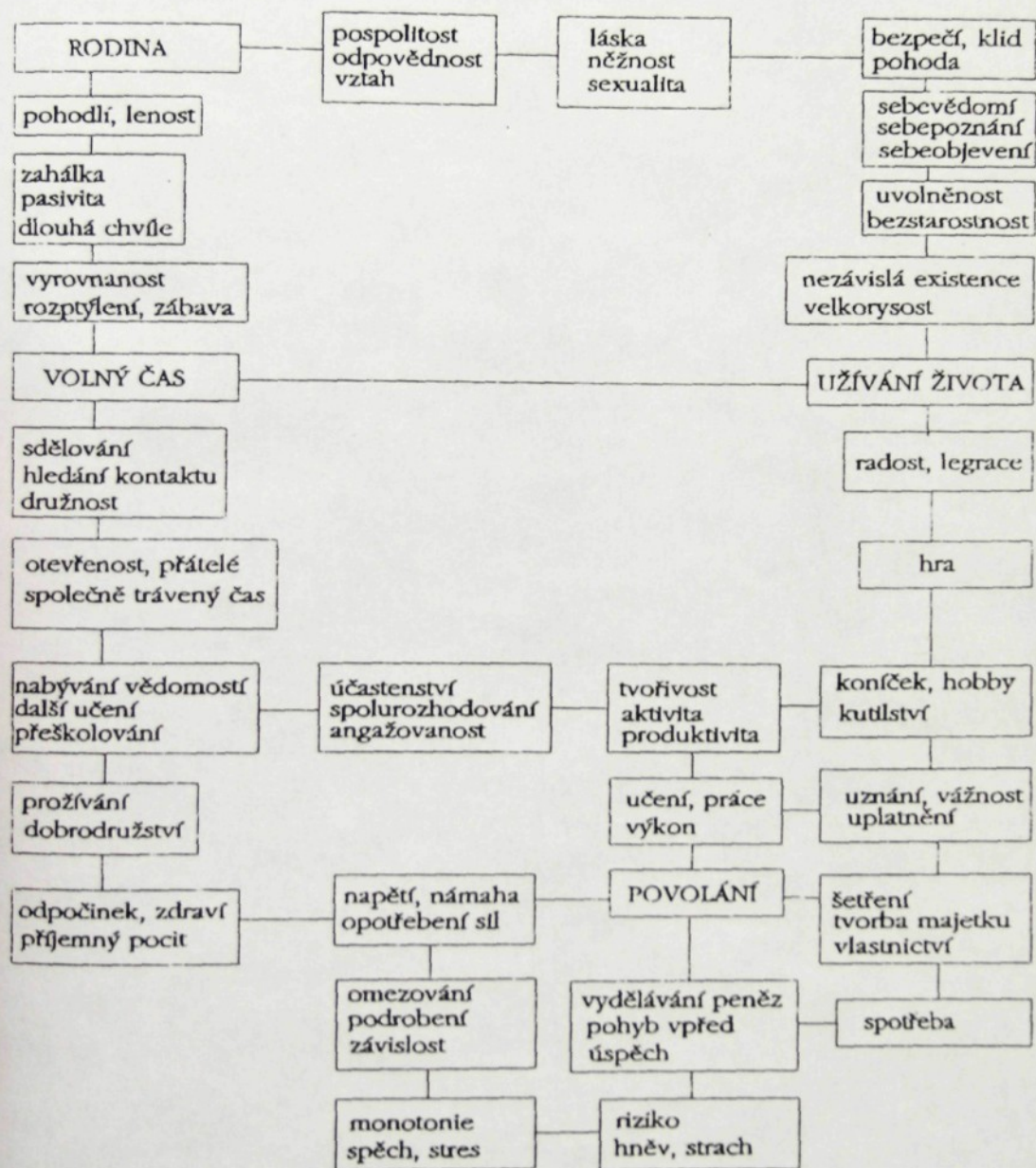
PŘEDCHÁZEJÍCÍ ČINNOST:

NÁSLEDUJÍCÍ ČINNOST:

AKTUÁLNÍ POZOROVÁNÍ:

KDO PŘEDÁVAL INFORMACE:

Vazba mezi volným časem a plným, vědomým prožíváním života jako celku, je ovlivňována jednak ze strany úzkého sociálního rodinného prostředí, jednak i z profesionální sféry četnými faktory a hledisky, které vzájemnými vztahy vytvářejí síť svérázného, jedinečného a osobitého přístupu individua k činnostem ve volném čase a současně k seberealizaci a získání pocitu spokojenosti.

obr. 8 Subjektivní prožívání volného času ve vztahu k životu /podle GRASER, A.: Hinführung zur Freizeitmündigkeit als Ziel der Freizeitpädagogik. Salzburg 1989, s. 23, upraveno/

DOTAZNÍK

PŘÍLOHA č.9

Využití volného času středoškolské mládeže

Dotazník je součástí diplomové práce v oboru Speciální pedagogiky pro výchovné pracovníky. Získané informace nebudou sloužit jen k doplnění diplomové práce, ale stanou se i podkladem pro připravovaný projekt klubu mládeže v Liberci. Odpovídejte prosím otevřeně a pravdivě. Děkuji za vyplnění.

Název školy:.....

Věk:.....

Pohlaví:.....

1. Místo kde bydlíte.

(vhodnou odpověď označte)

- a) centrum města Liberce
- b) okrajová čtvrť města Liberce
- c) mimo město Liberec

2. Kolik máte volného času?

Volným časem se rozumí doba, která zbývá po splnění všech povinností, ve které se můžete věnovat tomu co vás baví a to na základě svého dobrovolného rozhodnutí.

(vhodnou odpověď označte)

- a) nemám žádný volný čas
- b) mám málo volného času
- c) mám dostatek volného času
- d) mám tolik volného času, že nevím co s ním

3. Pokuste se odhadnout, kolik hodin volného času máte průměrně denně?

- ve všední den.....
- o víkendu.....

4. Se způsobem využívání volného času jsem :

(vhodnou odpověď označte)

- a) spokojen(a)
- b) spokojen(a) částečně, ledač bych rád změnil(a)
- c) nespokojen(a), nemám však chuť něco měnit
- d) nespokojen(a), mám zájem to změnit
- e) nevím, nezabývám se tím

5. Potřeboval(a) byste při vyplňování svého volného času nějakou inspiraci?

- Ano
- Ne

Pokud odpovíte Ano, můžete prosím upřesnit jakou inspiraci?

.....

.....

6. Z uvedených druhů zájmových činností zaškrtněte ty, kterých se účastníte **organizovaně**. Uveďte, o jakou činnost se jedná, kdo ji organizuje a kolik hodin v týdnu se jí věnujete.

Vzor pro vyplnění:

Typ zájmové činnosti	Konkrétní charakteristika	Organizace	Počet hodin týdně
HUDBA	HRA NA KYTARU	ZUŠ	2 HODINY

Typ zájmové činnosti	Konkrétní charakteristika	Organizace	Počet hodin týdně
Tělovýchova a sport			
Přírodověda			
Hudba			
Tanec			
Literatura			
Dramatika			
Textilní techniky			
Technika			
Cizí jazyky			
Výtvarné činnosti			
Sběratelství			
Práce s dětmi			
Motorismus			
Jiný typ činnosti(uveďte jaké)			

7. Kdo nejvíce ovlivňuje vaše zájmy ve volném čase?
(označte prosím všechny vlivy a nejsilnější vliv podtrhněte)

- a) Rodiče
- b) Učitelé
- c) Kamarádi
- d) Sourozenci
- e) Známi
- f) Média
- g) Jiné vlivy (uveďte prosím jaké).....

8. Uvedené **neorganizované** činnosti označte křížkem v příslušném sloupečku podle toho, jak často se jim věnujete.

Název činnosti	denně	Každý týden	občas	nikdy	Název činnosti	denně	Každý týden	občas	nikdy
Četba beletrie					Ruční práce				
Četba odborné lit.					Výpočetní technika				
Poslech populární hudby					Rozhovory s přáteli				
Poslech vážné hudby					Sledování televize				
Hra na hudební nástroj					Schůzky s partnerem				
Zpěv					Motorismus				
Divadlo					Cizí jazyky				
Kino					Sledování videa				
Diskotéky					Poslech rozhlasu				
Turistika					Procházky				
Pěstitelství					Nákupy				
Chovatelství					Historie a památky				
Sportovní aktivity					Nic nedělání				
Sběratelství					Návštěva restaurací				
Hlídaní dětí					Spánek ve dne				
Návštěva koncertů					Jiné uveďte				

9. Účastníte se některých aktivit, pořádaných Domem dětí a mládeže v Liberci?

- Ano
- Ne

Pokud odpovíte **Ano**, napište jakých aktivit se účastníte?.....

.....

Pokud odpovíte **Ne**, specifikujte prosím důvod, proč se žádných aktivit neúčastníte?.....

.....

10. Měl by být v Liberci Klub mládeže?

(může být místem k vyplnění volného času pro vás i vaše přátele)

- Ano
- Ne

11. Jaký typ činnosti by měl v klubu převládat.

- a) organizovaná činnost
- b) volná, spontánní činnost

12. Jaké aktivity by v klubu mládeže neměly chybět?

(můžete označit i více možností)

- a) klubové posezení
- b) internet
- c) počítačové hry, deskové hry
- d) čajovna
- e) bar
- f) koncerty
- g) přednášky
- h) informační centrum
- i) psycholog
- j) čítárna
- k) jeviště s hledištěm
- l) další nápady.....

13. Co by vám v klubu mládeže vadilo?

.....

.....

.....

14. Chtěl(a) byste se podílet na tvorbě programu mládežnického klubu?

- Ano
- Ne

Pokud odpovíte ANO, jakým způsobem byste se chtěl(a) podílet na tvorbě programu mládežnického klubu?

- podat námět
- sám zorganizovat akci
- spolupodílet se na organizaci akce
- jiný námět.....